

TERAPEUTTISEN RATSASTUKSEN MERKITYS SOSIAALISIIN TAITOIHIN

Kahden kielihäiriöisen lapsen tapaustutkimus

**Susanna Kamula
Tiina Räihä**

**Opinnäytetyö
Toukokuu 2009**

Sosiaalialan koulutusohjelma

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijä(t) KAMULA Susanna RÄIHÄ Tiina	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä 65	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi TERAPEUTTISEN RATSASTUKSEN MERKITYS LAPSEN SOSIAALISIIN TAITOIHIN Kahden kielihäiriöisen tytön tapaustutkimus		
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) KUHANEN Vesa NIEMINEN Minna		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä Työn tarkoituksena oli selvittää terapeuttisen ratsastuksen merkitystä kielihäiriöisen lapsen sosiaalisiin taitoihin. Lisäksi terapeutille tehdyn haastattelun avulla selvitettiin terapiahevosen ja talliympäristön merkitystä. Koehenkilön, hänen vanhempiansa ja terapeutin mielipiteiden kartoittamiseen terapeuttisesta ratsastuksesta käytettiin kyselyä ja haastattelua. Koehenkilöinä oli kaksi Haukkarannan koulun kielihäiriöistä tyttöä. Molemmilla koehenkilöillä on tuen tarvetta sosiaalisissa taidoissa. Työssä käytettiin laadullista tutkimusotetta. Tutkimus toteutettiin olemalla mukana koehenkilöiden terapeuttisen ratsastuksen tunneilla yhdentoista kerran ajan. Tunnit ajoitettiin aikavälille marraskuu 2008- maaliskuu 2009. Opettajille tehtiin alkukysely, jolla kartoitettiin koehenkilöiden sosiaalisia taitoja. Loppukysely suoritettiin opettajille terapeuttisen ratsastusjakson päätteeksi, jonka tarkoitus oli tuoda esille sosiaalisissa taidoissa tapahtuneet muutokset. Terapeuttisten ratsastustuntien sisältö suunniteltiin siten, että se tukisi koehenkilöiden sosiaalisia taitoja. Menetelmänä terapeuttisen ratsastuksen tunneilla käytettiin osallistuvaa havainnointia, jonka avulla seurattiin koehenkilöiden sosiaalisissa taidoissa tapahtuvia muutoksia. Tutkimustulokset osoittivat, että koehenkilöiden sosiaalisten taitojen havaittiin kehittyneen terapeuttisen ratsastusjakson aikana. Positiivisia muutoksia huomattiin tapahtuneen perustaitojen, kehittyneiden sosiaalisten taitojen sekä sosiaalisten tunnetaitojen osa-alueilla. Lisäksi todettiin, että hevonen sopii hyvin terapiakäyttöön vuorovaikutushaluisen luonteensa sekä lukuisten muiden ominaisuuksiensa puolesta. Talliympäristö todettiin merkitykselliseksi, sillä se tarjoaa aistikokemuksia ja järjestelmällisyyttä. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että terapeuttisesta ratsastuksesta on hyötyä tuettaessa kielihäiriöisen lapsen sosiaalisia taitoja. Positiivisten tutkimustulosten perusteella voidaan suositella, että terapeuttista ratsastusta käytettäisiin kuntoutusmuotona sosiaalisten taitojen tukemisessa.		
Avainsanat (asiasanat) ratsastusterapia, terapeuttinen ratsastus, sosiaaliset taidot, kielihäiriö		
Muut tiedot		

Author(s) KAMULA Susanna RÄIHÄ Tiina	Type of Publication Bachelor's Thesis	
Pages 65	Language Finnish	
Confidential ☐ Until _____		
Title THE SIGNIFICANCE OF THERAPEUTIC RIDING IN SOCIAL SKILLS OF CHILD Case study of two girls with language problems		
Degree Programme Social Services		
Tutor(s) KUHANEN Vesa NIEMINEN, Minna		
Assigned by		
Abstract <p>The aim of this study was to sort out the significance of therapeutic riding in social skills with children with language problems. Besides, hippotherapist's point of view were solved what the significances of therapyhorse and stable environment is. With questionnaires and interviews were found out what the subjects of the study, their parents and hippotherapist think about the therapeutic riding. The subjects of the study were two girls from Haukkaranta school. Both of them have language problems and therefore they need for support in social skills.</p> <p>It was used qualitative research method in the study. The data was collected taking part of therapeutic riding lessons of the subjects for eleven times. Study period was from November 2008 to March 2009. In the beginning of the period, the questionnaires whose purpose were to find out subjects' social skills were sent to subjects' teachers. By the end of the study period, the questionnaires whose purpose were to bring out the changes in social skills were sent to the teachers. Contents of the therapeutic riding lessons were planned the way they would support subjects in social skills. Participatory observation was used during the therapeutic riding lessons. The method enabled to see the changes in social skills.</p> <p>Study results showed that the subjects were developed in their social skills during the therapeutic riding period. Positive changes were noticed in basic skills as well as developed skills and social emotional skills. In addition, it was noticed that because of horse desire to interaction and its many other features horse is very suitable to therapeutic use. The stable environment was experienced to be useful because it offers sensory experiences and structures.</p> <p>In conclusion, it can be said that the therapeutic riding is useful rehabilitation form in the case of supporting the social skills of child with language problems. According to positive study results it can be recommended that the therapeutic riding would be used on rehabilitation form in supporting social skills.</p>		
Keywords hippotherapy, therapeutic riding, social skills, language problem		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 RATSASTUSTERAPIA	4
2.1 Terapiahevonen	5
2.2 Ratsastusterapeutti.....	6
2.3 Ratsastusterapian merkitys sosiaalisiin taitoihin.....	7
3 SOSIAALISET TAIDOT	9
3.1 Kauppilan sosiaalisten taitojen jaottelu	9
3.2 Keskustelu ja kuuntelu.....	10
3.3 Ryhmässä toimiminen ja vertaissuhteet.....	11
3.4 Sosiaaliset tunnetaidot	12
3.5 Sosiaalisten taitojen kehittyminen.....	12
3.6 Sosiaalisten taitojen heikkous	13
3.7 Sosiaalisten taitojen opettaminen ja tukeminen	13
3.8 Sosiaalisten taitojen arvioiminen	14
4 KIELIHÄIRIÖN YHTEYS SOSIAALISIIN TAITOIHIN.....	15
4.1 Kielihäiriön määrittely.....	15
4.2 Kielihäiriön vaikutus sosiaalisiin taitoihin	15
4.3 Kielihäiriöisen kuntoutus.....	17
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT	18
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	18
6.1 Tutkimusmenetelmä	18
6.2 Aineistonkeruumenetelmät	19
6.3 Aineiston analysointimenetelmät	22
6.4 Yhteistyötaho ja koehenkilöt	23
6.4.1 Haukkarannan koulu	23
6.4.2 Koehenkilöiden kuvaus.....	24
6.4.3 Terapeuttisen ratsastuksen tunnint	26

	2
7 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU	26
7.1 Sosiaalisten taitojen jaottelu	26
7.1.1 Kaisan (koehenkilön 1) tulokset.....	28
7.1.2 Kaisan (koehenkilön 1) tulosten tarkastelu	31
7.1.3 Saaran (koehenkilön 2) tulokset	33
7.1.4 Saaran (koehenkilön 2) tulosten tarkastelu	36
7.2 Hevosen ja talliympäristön merkitys sosiaalisten taitojen tukemisessa	38
7.3 Mielipiteitä terapeuttisesta ratsastuksesta.....	40
8 POHDINTA.....	42
8.1 Päätulokset ja niiden arviointi.....	42
8.2 Tulosten luotettavuus.....	43
8.3 Aineistonkeruumenetelmien arviointi	43
8.4 Opinnäytetyöprosessin arviointi.....	44
8.5 Hyödynnettävyys ja jatkotutkimus aiheet.....	46
LÄHTEET	47
LIITTEET.....	49
Liite 1. Lupa-anomus koehenkilöiden vanhemmille.....	49
Liite 2. Lupa-anomus Haukkarannan koulun rehtorille	51
Liite 3. Lupa-anomus Gledin islanninhevostallille	53
Liite 4. Lisälupa-anomus koehenkilöiden vanhemmille	55
Liite 5. Kysely opettajille	56
Liite 6. Sosiaalisten taitojen arviointitaulukko	57
Liite 7. Alkukysely koehenkilöiden vanhemmille	58
Liite 8. Loppukysely koehenkilöiden vanhemmille.....	59
Liite 9. Ratsastusterapeutin teemahaastattelu	60
Liite 10. Koehenkilöiden haastattelu.....	61
Liite 11. Terapeuttisen ratsastuksen tunti 18.11.2008.....	62
Liite 12. Terapeuttisen ratsastuksen tunti 25.11.2008.....	63
Liite 13. Terapeuttisen ratsastuksen tunti 11.11.2008.....	64
Liite 14. Terapeuttisen ratsastuksen tunti 3.2.2009.....	65

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aihe lähti muotoutumaan siitä, kun halusimme sen olevan jotain hevosiin liittyvää. Toisella meistä oli jo kokemusta hevosista ja niiden kanssa toimimisesta. Toinen lähti mukaan omasta mielenkiinnosta, eikä taustalla ollut juurikaan kokemusta hevosista. Mietimme, että yhteistyökumppaniksi täytyy etsiä sopiva talli Jyväskylän seudulta, jossa järjestetään jonkinlaista kuntouttavaa hevostoimintaa. Keskustelimme opinnäytetyötämme ohjaavan opettajan kanssa, joka kannusti meitä ottamaan yhteyttä Haukkarannan koulun fysio- ja ratsastusterapeutti Minna Niemiseen. Keväällä 2008 lähestyimme asiassamme Minna Niemistä. Kypsyttelimme aihetta yhdessä ja päädyimme tarkastelemaan terapeuttista ratsastusta sosiaalisten taitojen näkökulmasta.

Tutustuessamme ratsastusterapiasta tehtyihin tutkimuksiin ja opinnäytetöihin havaitsimme, että ne keskittyivät lähinnä tarkastelemaan ratsastusterapian vaikutusta motorisiin taitoihin. Sen sijaan tutkimuksia, joissa käsiteltiin ratsastusterapiaa sosiaalisten taitojen näkökulmasta, oli hyvin vähän. Esimerkiksi Tusa (2007) sivuaa tutkimuksessaan ratsastusterapian merkitystä sosiaalisiin taitoihin, mutta tutkimus painottuu psykoterapian näkökulmaan. Lisäksi löysimme Aron (2003) sekä Lannen ja Sirosen (2006) tekemät tutkimukset, joissa ratsastusterapian yhteyttä sosiaalisiin taitoihin käsitellään yhtenä osa-alueena. Tutkimuksia, joissa olisi käsitelty ratsastusterapian merkitystä kielihäiriöisen asiakkaan sosiaalisten taitojen kuntoutuksessa, emme löytäneet lainkaan. Sosiaalialan opiskelijoina sosiaalisten taitojen näkökulma tuntui sopivalta tutkimuksemme aiheeksi.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen. Minna Niemisen kanssa valikoimme opinnäytetyöhömme sopivat koehenkilöt. Koehenkilöiksi pyrittiin valitsemaan sellaiset henkilöt, joilla on pulmia sosiaalisissa taidoissa ja joiden terapeuttisen ratsastuksen myöntämisperusteissa on sosiaalisten taitojen tavoitteita. Olemme mukana Haukkarannan koulun kahden oppilaan terapeuttisen ratsastuksen tunneilla yhteensä yhdentoista kerran ajan toimien itse sekä tuntien suunnittelussa että toteuttamisessa. Terapeuttisen ratsastuksen tunneilla toimimme avustajina ja ohjaajina Minna Niemisen valvonnassa. Tunnit ajoittuvat aikavälille marraskuu 2008- maaliskuu 2009. Toimintamme ohessa teemme laadullista tutkimusta terapeuttisen ratsastuksen merkityksestä kielihäiriöisten lasten sosiaalisiin taitoihin. Tutkimusmenetelminä käytämme havainnointia, haastatte-

lua ja kyselyä. Havainnoinnin tukena käytämme terapatuntien videointia ja valokuvausta.

Päättökimusunöelmasa käsitlemme terapeuttisen ratsastuksen merkitystä kielihäiriöisen lapsen sosiaaliin taitoihin. Toisessa tutkimusunöelmasa selvitämme, mikä on hevosen ja talliympäristön merkitys tuettaessa lapsen sosiaalisia taitoja. Kolmannessa tutkimusunöelmasa kartoitamme koehenkilöiden, vanhempien ja terapeutin mielipiteitä terapeuttisesta ratsastuksesta. Teoriaosuudessa käsitlemme ratsastusterapiaa, kielihäiriötä ja sosiaalisia taitoja. Tutkimuksen sosiaalisten taitojen jaottelussa käytämme teoreettisena viitekehystenä Kauppilan sosiaalisten taitojen luokittelua. Tutkimustuloksista saadaan uutta tietoa terapeuttisen ratsastuksen hyödynnettävyydestä kielihäiriöisen lapsen sosiaalisten taitojen kuntoutukseen. Tutkimustuloksia voivat hyödyntää muun muassa niin terapeuttisen ratsastuksen parissa työskentelevät ammatillaiset kuin kielihäiriöisten kanssa toimivat henkilöt.

2 RATSASTUSTERAPIA

Tutkimuksessamme emme voi käyttää käsitettä ratsastusterapia, koska meillä ei ole ratsastusterapeutin pätevyyttä. Me käytämme käsitettä terapeuttinen ratsastus. Terapeuttinen ratsastus termiä käytetään Haukkarannan koululla sen vuoksi, että sitä ovat toteuttamassa kahden tyyppiset ammatillaiset. Terapeuttisen ratsastuksen vaikutukset ovat samat kuin ratsastusterapiassa, joten teoriaosuudessa käytämme käsitettä ratsastusterapia (Suomen ratsastusterapeutit 2009).

Ratsastusterapia on kokonaisvaltaista kuntoutusta, jota toteuttaa ratsastusterapeutti yhdessä hevosen kanssa. Terapiassa kuntoutuja huomioidaan sosiaalisesti, psyykkisesti ja fyysisesti. Ratsastusterapialla pyritään vaikuttamaan koko ihmiseen, eikä vaan joihinkin aistitoimintoihin. Terapiassa vaikuttavat sekä ratsastus että kanssakäyminen hevosen kanssa. Ratsastusterapien tavoitteena ei ole ratsastustaitojen oppiminen. Ratsastusterapia on yksilöllistä, suunnitelmallista ja tavoitteellista kuntoutusta. Tusan (2007) mukaan ratsastusterapia on kokemuksellinen ja toiminnallinen terapiamuoto, jossa opitaan itsestä ja muista hevosten sekä hevosiin liittyvien toimien kautta. Ratsastusterapia on hyvä kuntoutusmuoto kaiken ikäisille. Tusa (2007) kirjoittaa, että ratsastusterapia on suunnitelmallista toimintaa, jolla on aina hoidollinen ja kuntoutuk-

sellinen tavoite. (Suomen ratsastusterapeutit 2009; Tusa 2007,148.)

Ratsastusterapiaa käytetään fyysisesti ja psyykkisesti vammaisten kuntoutuksessa. Itse ratsastamisen lisäksi asiakkaat osallistuvat hevosen hoitamiseen, joka on itsessään kuntouttavaa ja palkitsevaa toimintaa. Ratsastusterapialla on todettu olevan vaikutusta niin fyysiseen, psyykkiseen kuin sosiaaliseenkin kuntoutumiseen. Tusan (2007) mukaan ratsastusterapiatermi johtaa helposti kuulijaa harhaan. Se saattaa antaa vaikutelman, että ratsastusterapia olisi vain ratsastamista. Todellisuudessa ratsastusterapiassa käytettäviä menetelmiä ovat kaikki toimet, joita toteutetaan hevostallilla ja hevosten kanssa. (Tusa 2007, 148.)

2.1 Terapiahevonen

Hevonen omaa useita fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia ominaisuuksia, jotka tekevät siitä terapeutin. Hevonen herättää ihmisessä monenlaisia tunteita. Tusan (2007) tutkimuksessa Pääkkönen (1997) kertoo, että esimerkiksi hevosen fyysiset ominaisuudet, kuten koko, voima ja nopeus herättävät ihmisessä monenlaisia tunteita ihailusta ja kunnioituksesta aina pelkoon asti. Ratsastusterapiassa päästään käsittelemään tunteita ja usein ratsastusterapian alussa tie käy pelosta luottamukseen. (Tusa 2007, 149.)

Hevonen on yhteistyöhaluinen ja herkkä eläin, jolla on ratsastusterapian toteutukseen soveltuvia ominaisuuksia. Hevonen on sosiaalinen eläin ja laumaeläimenä se on kontaktiin pyrkivä ja yhteistyöhaluinen. Toiminta hevosen kanssa on motivoivaa ja palkitsevaa. Hevosen kanssa toimiminen tarjoaa paljon onnistumisen kokemuksia. Se hyväksyy myös epäonnistumisen ja rohkaisee yrittämään uudelleen (Terapollet 2009.) Baum (1987) kirjoittaa, että hevonen on käyttäytymisessään erittäin vakaa ja luotettava. Hevonen on hyvin herkkä ihmisen suhteen. Työskentely hevosen kanssa on osoittanut, että hevonen on huomaavainen lasta ja vammaista henkilöä kohtaan. (Baum 1987, 43.)

Baumin (1987) mukaan hevonen on herkkä vaistoamaan mielialoja ja ääniä. Se heijastaa välittömästi esimerkiksi pelkoa. Hevonen suhtautuu ihmiseen usein kiintymyksen sekaisella pidättyvyydellä, mikä on erityisen tärkeää juuri kasvatusprosessissa. Hevosen seurana aiheuttama motivaatio on erittäin tärkeä. Hevosen läheisyys ja sen antama

hyväksyntä on terapiaa. Tallitöillä ja hevosen hoidolla on myös suuri merkitys ratsastusterapiassa. (Baum 1987, 43–45.)

Halonen kirjoittaa Kokkalan, Kulolan ja Pohjalaisen (2000) teoksessa, että hevonen osoittaa aitoa kiinnostusta ratsastajaa kohtaan. Se seuraa katsellaan ratsastajaa kuuntelemalla ja liikuttelemalla korviaan ratsastajan äänen suuntaan. Hevonen reagoi myös negatiivisiin tuntemuksiin niin, että ratsastaja huomaa, ettei siitä tunnu hyvältä. (Kokkala, Kulola & Pohjalainen 2000, 8.)

Toimintaa hevosen kanssa voidaan käyttää metaforisen oppimisen välineenä, jossa terapiatapahtumat liitetään todellisen elämän tapahtumiin. Hevosen hallinta on jatkuvaa vuoropuhelua hevosen ja ihmisen välillä. Hevosen kanssa toimiminen on haastavaa, mutta palkitsevaa, mikä synnyttää hallinnan ja kontrollin kokemuksen. Usein onnistunut toiminta hevosen kanssa edellyttää jonkun oivalluksen tai taidon soveltamista, mikä tukee muun muassa sosiaalisten taitojen oppimista. Hevosen hyvinvointi vaatii ihmiseltä aikaa ja huolenpitoa, mikä opettaa vastuuta ja empatiaa. (Tusa 2007 149–150.)

2.2 Ratsastusterapeutti

Ratsastusterapia on tavoitteellista kuntoutusta, jossa terapeutti suunnittelee asiakkaan terapiatunnit hänen yksilölliset tarpeensa huomioon ottaen. Lanne ja Sironen (2006) kirjoittavat tutkimuksessaan, että Kasken (2001) mukaan olisi toivottavaa, että terapiatavoitteita ja harjoituksia voisi suunnitella yhdessä asiakkaan kanssa. Terapeutin tulee selvittää toiminnan tavoitteet asiakkaalle ottaen huomioon hänen kehitystasonsa ja ikänsä. (Lanne & Sironen 2006, 20.)

Ratsastusterapian edellytyksenä on turvallisuus. Terapeutin on suunniteltava terapiatunnit siten, että ne ovat turvallisia ja vahinkoja ei pääse tapahtumaan. Ratsastajan ja terapeutin välillä tulee vallita kunnioitus ja arvonanto toisiaan kohtaan. Ratsastaja voi näin tuntea, että hän tulee hyväksytyksi sellaisena kuin hän on. (Kokkala ym. 2000, 7.)

Ratsastusterapiakoulutusta järjestää Suomessa Ypäjän hevosopisto yhteistyössä Suo-

men Ratsastusterapeutit Ry:n kanssa. Koulutus on monimuotoista ammatillista täydennyskoulutusta. Opinnot ovat laajuudeltaan 30 opintoviikkoa. Koulutukseen pääsyvaatimuksena on opistotason/toisen asteen ammatillinen koulutus opetus-, sosiaali- tai terveydenhuollon alalta. Lisäksi hakijalla tulee olla kahden vuoden työkokemus omassa ammatissa ja hyvä hevosmiestaito. (Suomen ratsastusterapeutit 2009.)

2.3 Ratsastusterapian merkitys sosiaalisiin taitoihin

Ratsastusterapian tavoitteet asetetaan aina yksilöllisesti ja terapia suunnitellaan niiden mukaisesti. Ratsastusterapia on kokonaisvaltaista kuntoutusta, jossa painottuvat yksilöllisyys, tavoitteellisuus ja suunnitelmallisuus. (Suomen ratsastusterapeutit 2009.)

Ratsastusterapia vaikuttaa hyvin monitahoisesti myös asiakkaan psyykkisiin ja sosiaalisiin ongelmiin.

Asiakkaille, joilla on pulmia sosiaalisissa taidoissa ja ongelmia psyykkisellä puolella, korostuvat ratsastusterapiassa vuorovaikutukselliset tavoitteet. Hevosen kanssa toimiminen tarjoaa monipuolisia vuorovaikutustilanteita, jotka kehittävät tunne-elämää ja luonnollista kommunikaatiokykyä. (Suomen ratsastusterapeutit 2009). Baum (1987) kertoo, että hevonen tarjoaa sosiaalisten tilanteiden lisäksi myös tiettyjä psyykkisiä ilmiöitä. Hevosen aiheuttamien monenlaisten motivaatioiden avulla voidaan käynnistää oppimisprosesseja, jotka lapsi tai nuori pystyy siirtämään muille elämänaloille. Kaikissa oppimisprosesseissa motivaatio on ratkaiseva tekijä. Juuri lasten ja nuorten osoittama innostus ratsastukseen on saanut aikaan sen, että hevosen motivoivaa elementtiä voidaan käyttää hyväksi myös sosiaalisten taitojen eri osa-alueiden tukemisessa. (Baum 1987, 42–43.)

Ratsastusterapiassa hevonen on lähtökohtana sosiaalisille kontakteille ja yhdessä toimimiselle. Hevosen monet ominaisuudet motivoivat ottamaan siihen kontaktia. Hevonen on kunnioitusta herättävän kokoinen, se on sosiaalinen ja emotionaalinen, utelias ja hyväksyvä. Hevonen toimii ratsastusterapiassa potilaan ja terapeutin välissä yhdysiteenä ja jatkuvana yhteisenä teemana. Ratsastusterapiassa on tärkeää, että ratsastusterapeutti ja hevonen työskentelevät yhteistyössä. Tämä mahdollistaa sen, että terapeutti voi toimia asiakkaan ja hevosen välisenä tulkkina. Kun asiakas tiedostaa terapeutin ja hevosen välisen saumattoman yhteistyön ja yhteisymmärryksen, hän hyväk-

syy terapeutin tuen, ohjauksen ja myös virheiden korjaamisen. (Kokkala ym. 2000, 9.)

Ratsastusterapian tavoitteena on ohjata asiakas vuorovaikutussuhteeseen hevosen kanssa ja samaan myönteisiä kokemuksia vuorovaikutustilanteesta. Tämä mahdollistaa myös asiakkaan kiinnostuksen siirtymisen myös terapeuttiin ja muihin ihmisiin. Ratsastus ja hevosen kanssa työskentely on monipuolista terapiaa. Ratsastusterapian tavoitteeksi sosiaalisesta näkökulmasta voidaan asettaa itsetunnon ja itseluottamuksen kohoaminen mielihyvän ja onnistumisen kokemusten kautta. Tavoitteena voi olla myös rohkeuden lisääntyminen, keskittymiskyvyn paraneminen ja sosiaalisen kontaktin luominen. Ratsastusterapia mahdollistaa tutustumisen luontoon, eläimeen ja talliympäristöön. Nämä seikat vaikuttavat positiivisesti asiakkaan itsetuntoon. Ratsastusterapia vahvistaa itsehillintää, parantaa keskittymiskykyä ja opettaa noudattamaan ohjeita. (Kokkala ym. 2000, 6.)

Ratsastusterapia kehittää tunteiden ilmaisua ja kokemista. Hevoselle tunteiden osoittaminen on yleensä helpompaa kuin ihmisille. Hevonen aistii ratsastajan tunteet ja peilaa niitä omalla käytöksellään. Ratsastaja joutuu tiedostamaan omat tunteensa ja käyttäytymisensä hevosen reagoinnin kautta. Lammi kirjoittaa, että ratsastuksella on positiivinen vaikutus persoonallisuuteen ja minäkuvan muodostumiseen. (Lammi, 18.)

Kokkalan ym. (2000) mukaan ratsastus kuntoutusmuotona luo puitteet vuorovaikutustaitojen oppimiseen. Kontaktit terapeuttiin, avustajiin ja tallin työntekijöihin kehittävät kommunikaatiokykyä ja näin myös ratsastajan kokemuspiiri avartuu. Ratsastusterapian sosiaalisina tavoitteina kielihäiriöisen lapsen osalta voidaan pitää esimerkiksi sosiaalisen käyttäytymisen kehittymistä, seurustelutapojen oppimista, mahdollisuutta uusiin kontakteihin, toisten huomioimista ja hyviä tapoja. Terapian avulla voidaan myös harjoitella yhdessä laadittujen sääntöjen tunnistamista ja niiden noudattamista. Terapia vahvistaa kykyä tulla toimeen ympäristön kanssa ja kykyä orientoitua sosiaalisiin tilanteisiin. Talliympäristö vahvistaa ystävyysuhteiden solmimista, koska hevonen itse pyrkii olemaan sosiaalisessa kontaktissa ihmisen kanssa. Ratsastusterapia vahvistaa myös kykyä ottaa vastaan apua ja auttaa muita. (Kokkala ym. 2000, 9.)

3 SOSIAALISET TAIDOT

Sosiaalisia taitoja tarvitsemme päivittäin, kun esimerkiksi tapaamme ihmisiä, tervehdimme toisia ja juttelemme kaveriporukoissa. Sosiaaliin taitoihin kuuluvat muun muassa keskustelu, kuuntelu, empatia, päätöksenteko, tunteiden ilmaiseminen, auttaminen, kiittäminen, ohjeiden noudattaminen ja ryhmässä toimiminen. Tätä sosiaalisten taitojen luetteloa voisi jatkaa hyvin pitkäksi, sillä sosiaalisten taitojen käsite on todella laaja. (Kalliopuska 1995, 8.)

Sosiaaliset taidot voidaan määritellä sosiaalisesti arvostetuksi ja hyväksytyksi opituksi käyttäytymiseksi Tämä käyttäytyminen luo edellytyksiä ihmisen rakentavaan vuorovaikutukseen toisten kanssa. (Kalliopuska 1995, 8). Siekkisen ja Silanderin tutkielmassa mainitut Libet ja Levinsohn (1973) määrittelevät sosiaaliset taidot kompleksiseksi kyvyksi, joka tuottaa positiivisesti tai negatiivisesti vahvistettua käyttäytymistä ja ei tuota käyttäytymistä, jota rangaistaan tai tukahdutetaan (Siekkinen & Silander 1998, 5). Sosiaaliset taidot voidaan määritellä myös toiminnaksi, joka johtaa positiivisiin seuraamuksiin, kuten pääsemiseen mukaan toisten leikkiin. Tällaisia toimintoja ovat esimerkiksi empaattisuus, taito asettua toisen asemaan sekä kyky yhteistoimintaan ja selkeään kommunikaatioon. (Lahikainen & Pirttilä-Backman 1998, 241–242.) Sosiaaliin taitoihin luetaan yleensä kuuluvaksi myös tietyt vuorovaikutustaidot, joista onnistuneesti suoriutunut katsotaan sosiaalisesti taitavaksi. Olennaista sosiaalisten taitojen alueella on ihmisten käyttäytyminen, ryhmien ja vertaisten kanssa toimiminen sekä viestinnän taidot. (Kauppila 2005, 125–126).

3.1 Kauppilan sosiaalisten taitojen jaottelu

Sosiaalisia taitoja voidaan määritellä ja jaotella hyvin eri tavalla. Kauppila (2005) on täydentänyt kirjallisuudessa esitettyjä ajatuksia omilla havainnoillaan ja tehnyt sosiaalisista taidoista luettelon, jotka hän on jakanut seuraaviin ryhmiin: perustaidot, kehittyneet taidot, sosiaaliset tunnetaidot, muut sosiaaliset vuorovaikutustaidot. Perustaidot ovat Kauppilan mukaan sellaisia sosiaalisia taitoja, jotka jokaisen tulisi hallita jo melko varhaisessa vaiheessa. Esimerkkejä perustaidoista ovat itsensä ja muiden esitteleminen, keskustelutaidot, kuunteleminen, kysyminen ja neuvon tiedusteleminen sekä avun pyytäminen. Kehittyneet sosiaaliset taidot eivät vastaavasti toteudu itsestään

selvästi arkielämässä. Kehittyneisiin sosiaalisiin taitoihin Kauppila on luetellut muun muassa ryhmään liittymisen, opetuksen seuraamisen, anteeksi pyytämisen, ystävyyden luomisen sekä jämäkkyyden osoittamisen. Sosiaalisia tunnetaitoja ovat esimerkiksi tunnetilojen nimeäminen, empatiataidot sekä tunteiden ilmaiseminen. Muiden sosiaalisten vuorovaikutustaitojen ryhmään Kauppila on luetellut ryhmän nimen mukaisesti sellaisia sosiaalisia taitoja, joita ei ole voinut sijoittaa edellä mainittujen ryhmien sisälle. Esimerkkejä muiden sosiaalisten taitojen ryhmästä ovat luvan pyytäminen, neuvottelutaidot, palvelutaidot, toisten auttaminen ja häviämisen taito (Kauppila 2005, 126–128.)

Opinnäytetyössä käytetään sosiaalisten taitojen tarkastelussa pohjana Kauppilan (2005) jaottelua. Työssä tarkastellaan muutamia opinnäytetyötä ajatellen oleellisia sosiaalisia taitoja lähemmin ja keskitytään erityisesti perustaitoihin, kehittyneisiin sosiaalisiin taitoihin sekä sosiaalisiin tunnetaitoihin.

3.2 Keskustelu ja kuuntelu

Keskustelu on sosiaalisen vuorovaikutuksen perusmuoto, johon tarvitaan aina vähintään kaksi osapuolta. Keskustelussa osallistujien välinen puhe ja kuuntelu vuorottelevat ja tähän puheen ja kuunteluun liittyy lukuisia nonverbaalisia eli sanattomia viestejä, kuten eleitä ja ilmeitä. Keskustelusta saa tärkeitä tunnekokemuksia ja se toimii osaltaan ihmisen psyyken tasapainottajana. (Kauppila 2005, 179.) Keskustelun avulla luonnollisesti pyydetään tietoa, kuten esitetään kysymyksiä, pyydetään apua tai udeliaan mielipiteitä. Toisaalta voidaan antaa toiselle käskyjä ja esittää vaatimuksia. Keskustelulla voidaan ilmentää esimerkiksi hyväksyntää ja vastustamista tai huomauttaa jostain asiasta. Kontaktin luominen on luonnollisesti keskustelun kannalta tärkeimpiä asioita. (Kalliopuska, M. 1995, 21–23.)

Kuuntelu on oleellinen osa keskustelua. Kuuntelu on edellytyksenä sille, että itse voi onnistua ilmaisemaan itseään sosiaalisissa tilanteissa. (Kauppila 2005, 182.) Kuuntelun avulla viestitään hyväksyntää ja annetaan tilaa toisen puheelle. Aktiivisella kuuntelulla osallistutaan toisen viestintään ja eläydytään hänen tilanteeseensa. Aktiivinen kuuntelija paneutuu vuorovaikutukseen ja ottaa informaatiota vastaan kaikilla aisteilla. Kuuntelija etsii olennaisimpia sanattomia vihjeitä keskustelukumppanistaan tarkkai-

lemalla muun muassa hengitystä, käsien ja kasvojen liikkeitä sekä äänensävyä. Katsekontakti on tärkeä, sillä se kertoo jo paljon siitä, että on halukas kuuntelemaan toista. Aktiivinen kuuntelija ilmaisee, joko sanallisesti tai sanattomasti, että on kuunnellut toisen viestin. (Kauppila 2005, 182–183) Aktiivista kuuntelijaa voidaan pitää hyvänä kuuntelijana. Kalliopuska (1995) toteaa kuuntelun olevan luonteeltaan passiivista silloin, jos ihminen tavallaan sulattaa vastapuolelta tulevaa informaatiota ja arvioi älyllisesti osoittamatta kuunteluaan ulkopuolisilla vihjeillä (Kalliopuska 1995, 17).

3.3 Ryhmässä toimiminen ja vertaissuhteet

Ihmisellä on yhteenkuuluvuuden ja liittymisen tarpeita. Muihin kuulumisen tunne toimii perusturvallisuuden vahvistajana. Ryhmän jäsenenä lapsi oppii vuorovaikutustaitojen lisäksi toisen huomioonottamista, työnjakoa, toimintatapoja, sääntöjen noudattamista. Ryhmässä lapsi voi oppia jakamaan onnistumisen ilon ja epäonnistumisen pettymyksen tunteita. (Pulkkinen 2002, 112–113.)

Sosiaalisten taitojen oppimisessa vertaisryhmässä toimiminen on olennaista. Lapsen oma käyttäytyminen vaikuttaa merkittävästi hänen asemansa määräytymiseen vertaisryhmässä. Toisaalta myös toisten odotukset voivat suunnata lasta käyttäytymään tiettyllä tavalla. Hyvät keskustelutaidot omaava, yhteistyökykyinen ja avulias persoona on suosittu ryhmän jäsen ja saa paljon hyväksyntää osakseen. Sen sijaan ryhmän muotoutumisvaiheessa vuorovaikutukseen osallistumaton lapsi voi jäädä myös myöhemmin vaille huomiota. Häiritsevät ja riitelevät tai vastaavasti arat ja vetäytyvät lapset ajautuvat helposti epäsuosioon vertaisryhmässä. Hyljeksintä vertaisryhmissä voi siis johtua sosiaalisten taitojen riittämättömyydestä. (Lahikainen & Pirttilä-Backman 1998, 242–243.)

Ystävyydellä ja runsaalla keskinäisellä kommunikaatiolla on merkitystä sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Ystävyys luo tilanteen, jossa voidaan harjoitella sosiaalisia taitoja. (Kauppila 2005, 139–141.) Ystävyyssuhteissa kehitetään erilaisia sosiaalisia taitoja, kuten muun muassa toisen huomioon ottamista, omanarvontunnetta, omaaloitteisuutta, toisten toimintaan vastaamista, puolustautumista, avunantoa sekä mielihyvän ja tunteiden ilmaisua.

Assertiivisuus eli jämäkkyys liittyy toisten kanssa toimimiseen ja on yksi keskeisimpiä sosiaalisia taitoja. Assertiivinen vuorovaikutus on tasa-arvoon nojaavaa keskinäistä kanssakäymistä, jossa pystytään jämäkästi puolustamaan itseä ja omia intressejä rikkomatta toisen oikeuksia. Kauppilan (2005) teoksessa mainitun Lasaruksen (1971) mukaan assertiivisuuteen sisältyy kieltäytymisen, kysymisen ja tiedustelun taidot, kyky positiivisten ja negatiivisten tunteiden ilmaisemiseen sekä taito aloittaa, jatkaa ja lopettaa keskustelu. (Kauppila 2005, 150.) Assertiivinen henkilö kykenee toimimaan aidosti ja persoonallisesti, sillä hän on riittävän varma itsestään. Hän osaa sanoa “ei” tarpeen tullen. Henkilö, jolta puuttuu assertiivisuutta, vähättelee herkästi itseään, on epävarma, huolestuu ja on pahoillaan.

3.4 Sosiaaliset tunnetaidot

Ilman tunteita ei tulla toimeen, sillä vuorovaikutustilanteet vaativat, että ihmisellä pitää olla kyky asettua toisen ihmisen asemaan. Ihmisen täytyy osata tiedostaa miltä toisesta kulloinkin tuntuu ja vasta silloin hän todella kykenee sosiaaliseen vuorovaikutukseen. (Jalovaara 2005, 38–39.) Tunnetaito tarkoittaa kykyä tunnistaa tunteita itsessä ja muissa sekä nimetä niitä, ilmaista niitä ja vaikuttaa tunteiden ilmenemiseen eli tunnekäyttäytymiseen. Tunnetaito tarkoittaa kykyä käsitellä ongelmia ja aggressioita, kykyä sietää turhaumia ja kykyä hallita hetken mielijohotteita. Tunnetaitoa on myös se, kun pystyy aidosti kohtaamaan ja suvaitsemaan erilaisia ihmisiä. Lapsen tunnetaito merkitsee esimerkiksi kykyä leikkiä toisten lasten kanssa ja taitoa hillitä mielihaluja. (Jalovaara 2005, 95–96.)

Empatia on ymmärtävää vuorovaikutusta toisen ihmisen kanssa. Kauppila (2005, 186) määrittelee empatian tunnesuuntautumiseksi, toisen ihmisen mielentilan ymmärtämiseksi tuntematta samoin kuin toinen tuntee. Empatia tarkoittaa eläytymistä toisen tunne- ja ajatusmaailmaan. Empatiaan kuuluu paitsi toisen tunnetilan ymmärtäminen myös kyky reagoida toisen tunneilmaisuihin.

3.5 Sosiaalisten taitojen kehittyminen

Vuorovaikutuksen oppiminen alkaa jo lapsen syntymästä ja nämä varhaiset kokemuk-

set luovat pohjaa myöhemmin tapahtuvan kommunikoinnin oppimiselle. Sosiaaliset taidot kehittyvät koko elinkaaren ajan. Sosiaaliset taidot kehittyvät paljolti mallioppimisen, saatujen kokemusten ja palautteiden perusteella (Kauppila 2005, 132–134). Kognitiivisen käyttäytymisterapian mukaan lapset ottavat sosiaalisiin taitoihin oppia toisilta lapsilta ja aikuisilta, jäljittelevät toisten käyttäytymistä ja hyväksyvät kokeiltavaksi käyttäytymistavakseen sen, joka tuntuu hyväksyttävältä (Kalliopuska 1995, 8).

Sosiaaliset taidot ovat erilaisia iästä riippuen. On myös hyvin oleellista huomata, että lapset kehittyvät sosiaalisilta taidoiltaan hyvin eri tahdissa, sillä oppiminen on yhteydessä kommunikatiivisiin valmiuksiin ja kielen oppimiseen. Tiukkoja kriteerejä sosiaalisten taitojen hallitsemiseen tiettyinä ikä kautena ei voida asettaa. (Kauppila 2005, 135.)

3.6 Sosiaalisten taitojen heikkous

Sosiaalisten taitojen puuttumiselle voi olla monia eri syitä. Sosiaalisten taitojen heikkous on uhkana sosiaaliselle kehitykselle ja voi aiheuttaa erilaisia ongelmia sosiaalisissa suhteissa, kuten esimerkiksi hyljeksintää toveriryhmässä. (Pulkinen 2002, 113.) Sosiaalisten taitojen vajavuudet ovat tiiviisti yhteydessä itsetuntoon ja itseluottamukseen. Itseluottamuksen vahvistuessa nuori rohkaistuu ilmaisemaan itseään herkemmin. Toisaalta myönteisten kokemusten saaminen vuorovaikutustilanteista auttaa itseluottamuksen kehittymistä. Oppimisongelmat voivat luoda pulmia tyydyttävien sosiaalisten taitojen kehittymisessä ja oppimisongelmien lisääntyessä kaverisuhteet kärsivät. (Kauppila 2005, 129–130.)

3.7 Sosiaalisten taitojen opettaminen ja tukeminen

On erityisen tärkeää aloittaa sosiaalisten taitojen opettaminen ja niissä tukeminen mahdollisimman varhain. Varhaisella puuttumisella voidaan ehkäistä lapsia myöhemmin elämässään ajautumasta syrjäytymiseen sosiaalisissa tilanteissa. (Csoti 2001, 21.) Lapsi tarvitsee paljon palkitsevia kokemuksia vuorovaikutuksesta. Onnistuminen sosiaalisissa suhteissa rohkaisee onnistumaan entistä haastavammissa tilanteissa. (Kauppila 2005, 134–135.)

Sosiaalisia taitoja ei opita riittävän hyvin luontaisesti, vaan niiden hallintaa täytyy opetella. Arkipäivän tilanteet, kuten toisten kohtaamiset, antavat sosiaalisten taitojen harjoitteluun hyvän pohjan. Harjoittelulla ja toistamisella on tärkeä rooli sosiaalisten taitojen oppimisessa. Sosiaalisia taitoja voidaan harjoitella muun muassa itseilmaisun, roolileikkien, pelien, liikunnan, musiikin, kirjoittamisen ja näyttelemisen avulla. Sosiaalisten taitojen oppiminen ja harjoittelu vaatii muiden ihmisten sanallisia huomautuksia, vahvistuksia ja kiitoksia. (Kalliopuska 1995, 8-9.) Lasten sosiaalisten taitojen opettamisessa tulee ottaa huomioon lapsen persoonallisuus, ikä ja kypsyystaso ja pitää lähtökohtana sellaista tasoa, jota voidaan pitää kohtuullisena lapsen sosiaalisessa käyttäytymisessä (Kauppila 2005, 139).

3.8 Sosiaalisten taitojen arvioiminen

Sosiaalisten taitojen arvioiminen ei ole yksinkertaista. Ensinnäkin käsitykset siitä, mikä on sosiaalinen taito ja millaista on sosiaalisesti taitava käyttäytyminen vaihtelevat. Usein sosiaalisia taitoja arvioidaan liian yksipuolisesti. Sosiaalisten taitojen kehityksen seurantaan on kehitetty paljon erilaisia arviointiasteikkoja. Siitä huolimatta sosiaalisten taitojen arviointivälineitä on vähän verrattuna esimerkiksi kognitiivisia tai akateemisia taitoja arvioiviin mittareihin. (Kauppila 2005, 161; Siekkinen & Silander 1998, 9.)

Lasten ja nuorten sosiaalisia taitoja voidaan arvioida havainnoimalla heidän toimimistaan luonnollisissa ympäristöissä, kuten kouluissa tai vapaa-ajan harrastuksissa. Varmistaakseen sen, että havainnot ovat riittävän johdonmukaisia ja vertailukelpoisia, tulisi havainnoinnin tueksi kehittää kyselylomakkeita, joihin merkitään sosiaalisten taitojen kriteerien mukaisia tapahtumia. Kyselyillä saadaan tietoa helposti eri tahoilta, jolloin arvioinnin luotettavuus kasvaa. Myös itsearviointia ja toveriarviointeja käytetään. Toveriarvioiden heikkoutena voidaan pitää sitä, että tovereiden arvio voi vääristyä, sillä siihen vaikuttaa se, mikä maine ja rooli kullakin on ryhmässä. (Kauppila 2005, 161–164.)

4 KIELIHÄIRIÖN YHTEYS SOSIAALISIIN TAITOIHIN

4.1 Kielihäiriön määrittely

Kielen kehityksen erityisvaikeus on neurobiologinen häiriö. Siinä lapsi ei omaksu kieltä hänen kehitystasoaan vastaavassa tahdissa. Kielenkehityksen erityisvaikeudella on monia eri nimityksiä, kuten puheen- ja kielenkehityksen häiriö, kielihäiriö ja dysfasia. On arvioitu, että erityistä kielihäiriötä on 3-7 prosentilla lapsista. Häiriö on lukivaikeuksien tavoin runsaassa määrin perinnöllinen. ”Kieli on vuorovaikutuksen, ajattelun, ymmärtämisen ja oppimisen väline. Ajatteleminen ja muistelemme paljolti mielikuvilla, mutta miten onnistuisi ajatusten ja tuntemusten yksityiskohtainen välittäminen muille, jos sanoja ei olisi käytettävissä?” (Ahonen, Siiskonen & Aro, 2004, 19.)

Ahonen ja Rautakoski kirjoittavat Aron, Siiskosen ja Ahosen (2007) toimittamassa teoksessa, että kielihäiriöstä on totuttu puhumaan silloin, kun lapsen kielenkehitys ei muusta normaalista kehityksestä huolimatta etene normaalisti. Tämä tarkoittaa sitä, että puheen ja kielen kehitys poikkeaa normaalista kehityksen varhaisista vaiheista saakka. Kielihäiriö voi aiheuttaa kielen tuottamisen vaikeutta, ymmärtämisen vaikeutta tai molempia. Vaikeuksia esiintyy myös puheen tuottamisessa, sanojen mieleen palauttamisessa ja taivutuspäätteiden muodostamisessa. Vaikeuksia ilmenee myös kielen ymmärtämisessä, joka aiheuttaa pulmia vuorovaikutustilanteissa ja oppimisessa. Joidenkin lapsien on vaikea käyttää kieltä sosiaalisen vuorovaikutuksen välineenä, vaikka puhe olisi sujuvaa ja kehittynyt normaalisti. Kielihäiriö ei korjaannu iän myötä vaan se muuttaa ilmenemismuotoaan. Puhumiseen ja puheen ymmärtämiseen perustuva kommunikointi voi olla aikuisiälläkin vaikeaa. (Aro, Siiskonen & Ahonen 2007, 18–19.)

4.2 Kielihäiriön vaikutus sosiaalisiin taitoihin

Kommunikointitaitoja tarvitsemme myös sosiaalisten taitojen ylläpitämiseen ja ilmais-taksemme yhteenkuuluvuutta toisten ihmisten kanssa. Elämässä pärjäämisen kannalta tärkeitä taitoja ovat sosiaaliset taidot ja kyky ylläpitää kontakteja muihin ihmisiin.

Aron ym. (2007) teoksessa Brinton (2005) mainitsee, että sosiaalisen vuorovaikutuk-sen taidot vaikuttavat vahvasti arkielämässä selviytymiseen. Aron ym. (2007) teokses-

sa Glegg (2005) kirjoittaa olevan havaittavissa, että kielellinen, sosiaalinen, tunne-elämän ja kognitiivinen kehitys ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Yhden alueen vaikeudet saattavat heijastua myös toisille kehityksen alueille. Lapsilla, joilla on puheen ymmärtämisen vaikeuksia tai laaja-alaisia ja pitkäkestoisia kielellisiä ongelmia on todettu olevan muita lapsia heikommat sosiaaliset taidot vuorovaikutustilanteissa. (Aro ym. 2007, 29.)

Sosiaalisten taitojen vaikeudet voivat ilmetä joko passiivisena käyttäytymisenä ja vetäytymisenä tai ulospäin suuntautuvana aggressiivisuutena ja ylivilkkautena. Kielihäiriöisille lapsille ja nuorille tyypillistä on vetäytyminen vuorovaikutuksesta. Tämä vaikuttaa sosiaalisten ja kommunikointitaitojen kehitykseen negatiivisesti. Nuoren vetäytymisen syynä ei välttämättä ole haluttomuus vaan häneltä saattaa puuttua sellaisia kielellisiä taitoja, joita osallistuminen, ystävälliseksi koettu käyttäytyminen ja vuorovaikutus edellyttävät. (Aro ym. 2007, 29–30.)

Kielellisiin häiriöihin liittyy usein sosiaalisia ja emotionaalisia ongelmia. Kielellinen häiriö voi ilmetä muun muassa puhekontaktien välttelyä ja levottomuutena. Kielelliset häiriöt saattavat aiheuttaa epäonnistumisen tunnetta ja koulumenestykseen liittyviä ongelmia. (Malm, Matero, Repo & Talvela 2004, 130–131.)

Ongelmat kommunikointitaidoissa hankaloittavat ulospäin suuntautumista ja muiden ihmisten lähestymistä. Lisäksi kielihäiriöisen voi olla hankala käsitellä riittävän nopeasti ja tehokkaasti kielellistä ja sosiaalista informaatiota, jota toimivaan vuorovaikutukseen tarvitaan. Tämä voi aiheuttaa sen, että kielihäiriöinen ei pysty käyttäytymään ystävällisesti muita ihmisiä kohtaan. Käyttäytymisongelmat voivat olla yhteydessä sosiaalisten taitojen kehittymättömyyteen ja kommunikointivaikeuksiin. (Aro ym. 2007, 31.)

Tunteiden säätely ja kielelliset taidot ovat yhteydessä toisiinsa. Tunteiden ilmaiseminen tapahtuu kielen avulla, joten kielikyky on tärkeä tunne-elämän kehittymisessä. Lapsen kielikyky antaa mahdollisuuden kehittää tunteiden säätelyn taitojaan keskustelemalla aikuisten kanssa. Tämä edellyttää, että lapsella on oltava riittävä puheen ymmärtämisen ja puhumisen kyky, jotta omista tunteista puhuminen ja itsensä ilmaiseminen onnistuvat. (Aro ym. 2007, 30–31.)

Marton (2005) kirjoittaa Aron (2007) teoksessa, että sellaiset lapset ja nuoret, joilla on kielellisiä vaikeuksia, käyttävät vuorovaikutuksen aloittamiseen ja sosiaaliseen osallistamiseen muita enemmän ei-sanallisia keinoja. Heillä voi myös olla vaikeuksia ymmärtää vuorovaikutuksessa toisen tarpeita ja näkökulmia. Tämän vuoksi vuorovaikutus ei välttämättä etene joustavasti, koska he eivät osaa antaa keskustelukumppanilleen tarpeellista tietoa, jota vuorovaikutus vaatii edetäkseen joustavasti. Kielihäiriöillä on myös todettu olevan muita heikompi sosiaalinen itsetunto, jonka on arveltu johtuvan puutteellisista sosiaalisista taidoista. (Aron ym. 2007, 31–31.)

4.3 Kielihäiriöisen kuntoutus

Lapsena todettu kielihäiriö voi aiheuttaa sosiaalisia hankaluuksia myös nuoruudessa ja aikuisena. Kuntoutuksen merkitys on jo mahdollisimman varhaisessa vaiheessa tärkeää. Marton (2005) kertoo Aron ym. (2007) teoksessa, että kielihäiriöiset lapset ja nuoret saavat usein kuntoutusta, mutta opittujen taitojen on todettu siirtyvän vain osittain kouluun ja koulun ulkopuolisiin tilanteisiin. Maailman terveysjärjestön WHO:n toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälisen luokituksen (ICF) mukaan kuntoutuksessa pyritään antamaan kuntoutettavalle tarpeelliset kyvyt ja edellytykset, jotta hän voi toimia ja osallistua muiden tavoin. Kuntoutuksessa huomiota tulisi kiinnittää kielellisen kuntoutuksen lisäksi myös sosiaalisten taitojen kuntoutukseen. Kuntoutuksen lähtökohtana on ongelmien tutkiminen, jonka pohjalta kuntoutus suunnitellaan sellaiseksi, että se vastaa kielihäiriöisen tarpeita. Kuntoutus tulee suunnitella luottamuksellisessa suhteessa lapsen tai nuoren ja hänen perheensä kanssa. Kielihäiriöisen kuntoutusmuotoja voivat olla esimerkiksi puheterapia ja ryhmäkuntoutus. Rautakoski, Tuovinen ja Rajala kirjoittavat Aron ym. (2007) teoksessa, että ryhmäkuntoutus on kielihäiriöisille hyvä keino omaksua vuorovaikutustaitoja, sosiaalisia tapoja ja keskustelun etenemiseen liittyviä käytänteitä. Toiminnallisuutta suositellaan myös sosiaalisen mallin mukaiseen kuntoutukseen. (Aron ym. 2007, 33–34, 74–75.) Ratsastusterapia on hyvä kuntoutusmuoto kielihäiriön aiheuttamiin puutteellisiin sosiaalisiin taitoihin. Ratsastusterapia on toiminnallinen kuntoutusmuoto, jossa toimitaan yleensä parityöskentelynä tai pienessä ryhmässä. Ratsastusterapia sopii myös kielihäiriöisen kuntoutusmuodoksi, koska siinä korostuu vuorovaikutuksellisuus.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää terapeuttisen ratsastuksen merkitystä sosiaaliin taitoihin. Tutkimuksen ohessa päädytään selvittämään mielipiteitä ratsastusterapiasta. Lisäksi haetaan vastauksia siihen, miksi hevonen on hyvä terapiakäytössä. Tutkimustehtäviksi muotoutuivat seuraavat kolme kysymystä:

1. Miten terapeuttisella ratsastuksella voidaan tukea kielihäiriöisen lapsen sosiaalisia taitoja?
2. Mikä merkitys terapiahevosella ja talliympäristöllä on sosiaalisten taitojen tukemisessa terapeutin näkökulmasta?
3. Mitä mieltä kielihäiriöinen lapsi, hänen vanhempansa ja ratsastusterapeutti ovat terapeuttisesta ratsastuksesta?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Aiheen varmistuttua ja koehenkilöiden valitsemisen jälkeen oli vuorossa lupa-anomusten lähettäminen. Lupa-anomukset laitettiin koehenkilöiden vanhemmille (liite 1), Haukkarannan koulun rehtorille (liite 2) ja Gledin islanninhevostallille (liite 3). Kaikkiin lupa-anomuksiin saatiin myönteiset vastaukset. Keväällä laitettiin koehenkilöiden vanhemmille lisälupa-anomukset, jotka koskivat heidän lapsistaan otettujen valokuvien käyttöoikeutta (liite 4). Toisen koehenkilön vanhemmilta saatiin kielteinen vastaus kuvien käyttöön, joten kirjallisen raportin liitteeksi ei laitettu kummankaan koehenkilön valokuvia.

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimuksemme on tapaustutkimus, joka on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa tarkoitus on keskittyä tutkimaan pieneen määrään tapauksia ja pyrkiä analysoimaan niitä mahdollisimman perusteellisesti. Eskolan ja Suorannan (1998) mukaan laadullisessa tutkimuksessa voidaan lähteä liik-

keelle ilman ennakoasettamuksia tai määritelmiä. (Eskola & Suoranta 1998, 18–19.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa kuvataan yleensä todellista elämää. Tutkimuksessa otetaan huomioon, että vaikka todellisuus on moninainen, niin sitä ei voi pirstoa osiin mielivaltaisesti. Kvalitatiivisen tutkimuksen kohdetta pyritään tutkimaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Arvolähtökohdat ovat tutkijalle tärkeitä, koska arvot muovaavat sitä, kuinka ymmärrämme tutkimiamme ilmiöitä. Laadullisen tutkimuksen objektiivisuutta ei ole mahdollista saavuttaa perinteisessä mielessä, koska tutkija liittyy tiiviisti siihen, mitä tiedetään. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään pikemminkin paljastamaan tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia totuusväittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2000, 152.)

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että aineisto kerätään luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Tiedonkeruun välineenä suositaan ihmistä. Tutkija luottaa paljon omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin tutkittavien kanssa. Lisäksi tutkija käyttää apuna omien havaintojensa täydentämiseksi lomakkeita ja testejä. Aineiston keruussa suositaan menetelmiä, joissa tutkittavien omat näkökulmat tulevat esille. Tällaisia menetelmiä ovat muun muassa teemahaastattelu ja osallistuva havainnointi. Tutkimukseen valitut kohdehenkilöt ovat tarkoituksenmukaisesti valittuja, eikä satunnaisotoksia. Kvalitatiivinen tutkimus toteutetaan joustavasti ja suunnitelmia muutetaan olosuhteiden mukaan. Tapauksia tutkitaan ainutlaatuisina ja tutkitaan aineistoa sen mukaisesti. (Hirsjärvi ym. 2000, 155.)

6.2 Aineistonkeruumenetelmät

Tutkimusaineistoa kerättiin kolmella eri tavalla syksyn 2008 ja kevään 2009 aikana. Aineistonkeruumenetelminä käytettiin osallistuvaa havainnointia, teemahaastattelua ja kyselyä.

Koehenkilöitä havainnoitiin heidän terapeuttisen ratsastuksen tunneilla. Havainnointi toteutettiin osallistuvana havainnointina. Havainnoinnin tukena käytettiin videointia. Videoaineistoa kertyi noin 100 minuuttia. Jokaisen terapeuttisen ratsastuksen tunnin jälkeen havainnot kirjattiin ylös päiväkirjoihin, joita kertyi yhteensä 10 A4-sivua.

Havainnoinnin avulla saadaan haastattelusta poiketen tietoa siitä, mitä todella tapah-

tuu. Havainnoinnin avulla saadaan välitöntä ja suoraa tietoa esimerkiksi yksilöiden tai ryhmien käyttäytymisestä luonnollisissa ympyröissä. Havainnointi sopii hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmäksi. Videointi mahdollistaa sen, että havainnoijan ei tarvitse toimia muistin varassa, vaan hän voi palata tutkimustilanteeseen uudelleen. Havainnointi on erinomainen menetelmä vuorovaikutustaitoja tutkittaessa ja tilanteissa, jotka ovat vaikeasti ennakoitavissa ja nopeasti muuttuvia. Havainnointi sopii myös silloin, kun koehenkilöillä on kielellisiä vaikeuksia tai he eivät halua tai kykene kertomaan tutkijalle suoraan asioita. Havainnoinnin avulla saadaan monipuolista ja mielenkiintoista aineistoa, jonka vuoksi sen käyttöä tutkimuksessa kannattaa harkita. (Hirsjärvi ym. 2000, 199–201.)

Havainnoinnin haittana voidaan pitää sitä, että havainnoija saattaa häiritä tutkimustilannetta. Tätä haittaa voidaan pienentää siten, että tutkija on läsnä useita kertoja. Tällöin tutkija tulee tutuksi kohdehenkilöille ja he eivät vieroksu tutkijaa ja pystyvät käyttäytymään normaalisti. Lisäksi havainnoinnin toteuttaminen on aikaa vievää. (Hirsjärvi ym. 2000, 200–201.)

Havainnoinnin lajeja on useita. Tutkimuksessamme käytämme osallistuvaa havainnointia. Osallistuvalla havainnoinnilla on ominaista, että tutkija osallistuu tutkittavien ehdoilla heidän toimintaansa. Tutkimukset ovat tavallisesti kenttätutkimuksia, joissa tutkija pyrkii pääsemään havainnoitavan ryhmän jäseneksi. Osallistuvan havainnoinnin periaatteena on, että siihen tarvitaan havainnoitavan suostumus. Havainnointi voi häiritä tutkittavan yhteisön toimintaa sekä itse tutkimusta. Havainnointi on hyvin subjektiivista toimintaa. Kaksi tutkijaa voi kiinnittää huomionsa havainnoidessaan aivan eri asioihin, mikä on rikkaus ja tuo monipuolisemman kuvan tutkittavaan aiheeseen. (Eskola & Suoranta 1998, 100–104; Hirsjärvi ym. 2000, 203–204.)

Alkukartoituksena koehenkilöiden opettajille toimitettiin kyselyt marraskuussa 2008 (liite 5), joissa kartoitettiin koehenkilöiden sosiaalisia taitoja. Kyselylomake sisälsi neljä kysymystä, joissa haettiin vastauksia oppilaan sosiaalisten taitojen eri osa-alueisiin. Kyselyn mukana oli sosiaalisten taitojen arviointitaulukko (liite 6). Terauttisen ratsastusjakson päätyttyä loppukartoituksena maaliskuussa 2009 (liite 5) opettajille lähetettiin samat kaavakkeet, joihin heitä pyydettiin kirjaamaan mahdolliset muutokset tämän jakson ajalta.

Koehenkilöiden vanhemmille lähetettiin alkukysely syksyllä 2008 (liite 7) ja loppukysely keväällä 2009 (liite 8), jossa selvitettiin heidän näkemyksiään lapsensa terapeuttisesta ratsastuksesta. Kyselyt toteutettiin postikyselynä.

Kyselytutkimuksen avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto, sillä tutkimukseen voidaan saada helposti paljon henkilöitä ja kysyä monia eri asioita. Kysely tutkimusmenetelmänä on tehokas, koska se on melko vaivaton ja vähän aikaa vievä tapa aineiston keruuseen. Kyselytutkimus mahdollistaa ottamaan mukaan tutkimukseen myös sellaisia henkilöitä, joiden on hankala ilmaista ajatuksiaan suullisesti. Kysely rohkaisee sellaisiakin henkilöitä osallistumaan, jotka vieroksuvat kasvokkain tehtyä haastattelua. (Hirsjärvi ym. 2000, 192–193.)

Kyselyn heikkoutena voidaan pitää sitä, että tutkijan ei ole mahdollista varmistua siitä, kuinka vakavasti vastaajat ovat suhtautuneet tutkimukseen ja kuinka huolellisesti he ovat kysymyksiin paneutuneet. Ongelmia aiheuttavat väärinkäsitykset kysymysten tulkitsemisessa. Tutkittavan saattaa olla vaikea ymmärtää, mihin tutkija kysymyksillään hakee vastauksia. Kyselylomakkeen laatiminen vie aikaa, sillä tutkijan on mietittävä tarkoin, mitä tietoa hän haluaa vastaajilta saada. Tutkija ei voi olla varma siitä, kuinka monelta kyselyn saaneelta hän saa vastauksen. (Hirsjärvi ym. 2000, 182.)

Postikyselyssä kyselylomake lähetetään tutkittaville, jotka palauttavat lomakkeen täytettynä takaisin tutkijalle. Kyselyn mukana on muistettava laittaa myös palautuskuori, jonka postimaksu on maksettu. Tämän tiedon keruumenetelmän etuina on nopeus ja vaivaton aineiston saanti. Suurimpana ongelmana on kato eli vastaamattomuus, jonka vuoksi tutkija saattaa joutua muistuttamaan vastaamatta jättäneitä useita-kin kertoja. Tutkittavien joukon ollessa suuri postikyselyn kustannukset voivat nousta suuriksi. (Hirsjärvi ym. 2000, 183.)

Teemahaastattelu 13.2.2009 (liite 9) toteutettiin ratsastusterapeutille Haukkarannan koulun tiloissa. Haastattelu videoitiin analysoinnin helpottamiseksi. Videoaineistoa kertyi noin 30 minuuttia. Haastattelussa haettiin vastauksia erilaisiin terapeuttiseen ratsastukseen liittyviin kysymyksiin. Teemoina oli muun muassa terapeutin ratsastuksen tehokkuus ja menetelmät sosiaalisten taitojen tukemisessa, talliympäristön ja terapiahevosen merkitys sekä itse terapeutin rooli terapeuttisessa ratsastuksessa.

Koehenkilöille tehtiin vapaamuotoinen teemahaastattelu keväällä 2009 (liite 10) terapeutin ratsastusjakson päätteeksi. Koehenkilöitä varten laadittiin teemahaastattelun runko, mutta itse haastattelu toteutettiin vapaamuotoisena keskusteluna Haukkarannan koulun tiloissa. Vastaukset kirjattiin ylös haastateltaessa.

Haastattelussa ollaan suorassa kielellisessä vuorovaikutustilanteessa tutkittavan kanssa, jonka vuoksi siinä voidaan säädellä aineistonkeruuta joustavasti. Vastajiksi suunnitellut henkilöt saadaan yleensä mukaan tutkimukseen. Haastattelun etuna on myös se, että haastateltavat on mahdollista tavoittaa helposti myöhemminkin, jos halutaan esimerkiksi täydentää aineistoa. Haastattelun etuna muihin tiedonkeruumenetelmiin voidaan pitää sitä, että voidaan säädellä joustavasti tiedon keruuta tilanteen edellyttämällä tavalla. Tutkittavan on mahdollista tuoda itseään koskevia asioita esille mahdollisimman vapaasti. (Hirsjärvi & Hurme, 2000, 34–35.) Haastattelu ei ole kuitenkaan täysin ongelmaton tiedonkeruumenetelmä. Haastattelu on aikaa vievää ja siihen sisältyy monia virhelähteitä, koska haastattelussa on taipumus antaa sosiaalisesti hyväksyttäviä vastauksia. Tämän vuoksi haastattelun luotettavuus saattaa kärsiä. (Hirsjärvi ym. 1997, 201–202.)

Teemahaastattelu on strukturoidun haastattelun ja avoimen haastattelun välimuoto. Teemahaastattelulle on ominaista, että haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymysten muotoa ja järjestystä voidaan vaihtaa haastattelun kuluessa. Teemahaastattelu vastaa hyvin kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtia, mutta se on myös käyttökelpoinen menetelmä kvantitatiivisesti painottuneessa tutkimuksessa. Teemahaastattelussa tutkittavien tulkinat asioista ja heidän asioille antamansa merkitykset ovat keskeisiä. Tämä haastattelumuoto ottaa myös huomioon sen, että asioiden merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa. (Hirsjärvi ym. 2000, 195–196.)

6.3 Aineiston analysointimenetelmät

Ensimmäistä tutkimusongelmaa lähdettiin työstämään käyttämällä pohjana Kauppilan sosiaalisten taitojen teoriaa. Tutkimusaineiston analysoinnissa käytettiin teemoittelua. Aineisto teemoiteltiin Kauppilan sosiaalisten taitojen luokittelua mukaillen. Teemoiksi nostettiin perustaidot, kehittyneet sosiaaliset taidot ja sosiaaliset tunnetaidot. Jokaisesta teemasta poimittiin tutkimuksen kannalta oleelliset yksittäiset sosiaaliset taidot.

Tutkimusaineistoa oli monipuolisesti. Aluksi purettiin molempien henkilökohtaisesti kirjoittamat päiväkirjat, joihin oli kirjattu jokaisen terapeutin ratsastuksen tunnin jälkeen tehdyt havainnot. Havainnot oli kirjattu molempien koehenkilöiden osalta. Seuraavaksi katsottiin läpi ratsastustunneilta kuvattu video- ja kuvamateriaali ja täydennettiin päiväkirjoihin merkattuja havaintoja. Päiväkirjoista ja kuvatusta materiaalista poimittiin oleelliset havainnot syksyn ja kevään osalta teemojen alle. Omien havaintojen pohjalta tehdyn teemoittelun jälkeen siirryttiin purkamaan opettajien alku- ja loppukyselyitä. Opettajien kirjeistä poimittiin oleelliset huomiot ja tapahtuneet muutokset samoihin teemoihin luokitellen.

Toiseen tutkimusongelmaan tarvittavana aineistona oli terapeutin haastattelu, jota lähdettiin seuraavaksi purkamaan. Ensimmäiseksi katsottiin haastattelutilanteessa kuvattu videomateriaali. Videomateriaalista poimittiin haastattelulomakkeen kysymyksiin vastaukset. Haastattelukysymyksiin tulleet vastaukset kirjattiin paperille.

Kolmannen tutkimusongelman käsittelyn kannalta oleellista aineistoa oli vanhemmille lähetetyt kyselyt, terapeutin haastattelu ja koehenkilöille tehty vapaamuotoinen haastattelu. Kyseisistä aineistoista poimittiin tutkimusongelman kannalta tarpeelliset tiedot ja ne kirjattiin paperille.

6.4 Yhteistyötaho ja koehenkilöt

6.4.1 Haukkarannan koulu

Haukkarannan koulu on valtion erityisoppilaitos, joka tarjoaa perusopetuksen lisäksi myös kuntoutusta sekä ohjauspalveluja. Asiakasryhmänä ovat kuurot, huonokuuloiset, kuulonäkövammaiset ja kielihäiriöiset oppilaat sekä ohjauspalveluiden puolella autistit ja asperger- henkilöt. Koulun keskeisenä tavoitteena on oppilaiden kommunikointitaitojen ja kielen kehittäminen. Tehtävänä on antaa oppilaille valmiuksia selviytyä jokapäiväisestä elämästä ja vahvistaa heidän itsetuntoaan. Koulu pyrkii tarjoamaan tarvittavat tiedot ja taidot jokaisen yksilölliset edellytykset huomioiden. Koulun tavoitteena on myös vahvistaa oppilaita itsenäistä ajattelua ja toimimista sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa sekä tukea heidän jatko-opintoihin selviytymistä.

(Haukkarannan koulu 2009.)

6.4.2 Koehenkilöiden kuvaus

Tutkimuksemme koehenkilöinä on kaksi Haukkarannan koulussa opiskelevaa tyttöä. Tytöt ovat iältään 9- ja 13- vuotiaat. Heillä molemmilla on kielenkehityksen erityisvaikeus eli dyslalia dysphatica. Tyttöillä on pulmaa sosiaalisten taitojen eri osa-alueilla. Molemmat koehenkilöt ovat käyneet aiemmin terapeuttisenratsastuksen tunneilla.

Koehenkilö 1

Kaisa (nimi muutettu) on 9- vuotias. Hän on ollut ratsastustoiminnassa säännöllisesti vuoden mukana. Tavoitteena ovat vuorovaikutuksen ja ilmaisun tukeminen sekä kehohahmotukselliset seikat.

Kaisan sosiaalisten taitojen ongelmat tulevat esille erilaisissa vuorovaikutustilanteissa. Hän on sosiaalisissa tilanteissa arka ja vetäytyvä. Kontaktin luominen vaatii paljon aikaa ja varsinkin uuden ihmisen on vaikea saada häneen kontaktia. Erityisesti aikuisten kanssa tapahtuvassa vuorovaikutuksessa hän on pidättyväinen, mutta myös ikätovereihin kontaktin ottaminen vaatii harjoitusta. Hän välttelee katsekontaktia. Kaisa seuraa toisten puuhasteluja mieluummin etäältä kuin menee itse mukaan. Tuttuun ryhmään Kaisa on rohkaistunut ottamaan kontaktia ja menemään itse mukaan. Tavoitteena olisi, että Kaisa selviytyisi jokapäiväisissä kommunikointitilanteissa. Spontaani puheentuotto ja katsekontakti sekä vastavuoroiset keskustelutilanteet vaativat harjoitusta.

Teimme kyselyn Kaisan opettajalle, jossa kartoitimme hänen näkemyksiään Kaisan sosiaalisista taidoista. Opettaja nostaa esille Kaisan tuentarpeiksi itseilmaisun ja vuorovaikutustaitojen sekä vastavuoroisuuden harjoittamisen. Kontaktin ottaminen aikuisiin ja tuntemattomiin lapsiin vaatii harjoitusta. Kaisa on kiinnostunut toimimaan tutussa ryhmässä, mutta aloitteentekijänä on yleensä luokkatoveri. Hän ottaa joskus oma-aloitteisesti kontaktia tuttuun aikuiseen, vieraaseen harvoin. Opettaja toteaa Kaisan yhteistyö- ja toimintataitojen parantuneen. Hän haluaa muun muassa osallistua leikkeihin ja toimintoihin tutun ryhmän kanssa. Mieluiten Kaisa osallistuu pieniin noin kolmen hengen tyttöryhmiin. Pääasiassa hän toimii ryhmän ”johtajan” mukaan, mutta on rohkaistunut tuomaan viime aikoina yhä enemmän myös omia ideoitaan esiin. Opettaja kertoo, että Kaisan sosiaalisissa tunnetaidoissa on harjoiteltavaa. Kaisa

ei kovin herkästi ilmaise tunteitaan. Hänen empatiataitonsa ovat myös rajalliset. Itseilmaisua ja tunnetilojen ilmaisua on harjoiteltu luokassa.

(Koehenkilön 1 HOKJS; Opettajan kysely 2008.)

Koehenkilö 2

Saara 13-vuotias nuori. Hän on käynyt säännöllisesti terapeutin ratsastuksen tunneilla jo neljän vuoden ajan. Vuodessa tunteja on kertynyt yhteensä 12 x 45 min.

Aluksi tavoitteina ovat olleet muun muassa kehonhahmotuksen paraneminen tasapainoa, suuntia ja liikerytmiä harjoittamalla. Viime vuosina mukaan ovat tulleet vuorovaikutus ja tunne puolen tavoitteet.

Saara on elämään positiivisesti suhtautuva ja ahkera. Hän suhtautuu ystävällisesti toisiin ihmisiin, niin ikätovereihin kuin aikuisiinkin. Saara tykkää olla kontaktissa ja kertoa omia asioitaan. Toisinaan kuitenkin kertominen on vaikeaa, koska sanat eivät löydy. Saaralla on puutteita sanavarastossa tai hänen on vaikea pukea sanoiksi ajatuksiaan. Saara on luokassaan melko huomaamaton ja osallistuu yhteisiin toimintoihin tarkkailijan roolissa. Hän vaatii paljon aika työskentelylleen. Saara pyrkii jättäytymään sivuun itselleen vaikeista tehtävistä ja hänen on vaikea pyytää apua. Saara vaatii toimintoissaan paljon tukea ja kannustusta. Saaran oma tunneilmaisuu on varsin kokonaisvaltaista, mutta hänen on helppo tulkita toisten tunnetiloja. Saaran tavoitteina ovat vastavuoroisten keskustelutilanteiden ja riittävän kuuluvan äänenkäytön harjoittelu. Ajattelutaidot sekä oman mielipiteen ilmaiseminen vaativat vielä harjoitusta.

Teimme kyselyn myös Saaran opettajalle, jossa kartoitimme hänen näkemyksiään Saaran sosiaalisista taidoista. Opettaja nostaa esille muutamia Saaran vahvuuksia sosiaalisissa taidoissa. Hän on huomannut, että Saara kertoo mielellään omista asioistaan ja haluaa olla kontaktissa toisten kanssa, mutta osallistuu mielellään yhteiseen toimintaan tarkkailijan roolissa. Kontaktia hän ottaa itselleen tärkeissä asioissa. Saara kuuntelee annettuja ohjeita hyvin. Opettaja korostaa, että Saaralla on hyvä empatiakyky ja hän suhtautuu ystävällisesti oppilastovereihinsa. Tuentarvetta opettaja mainitsee olevan itseilmaisussa ja oman mielipiteen esilletuomisessa. Kysymysten ja asioiden kohdentaminen rajoittaa kontaktin ottamista. (Koehenkilön 2 HOJKS; Opettajan kysely 2008.)

Opettaja toteaa Saaran ryhmään liittymisen olevan melko aristelevaa ja varauksellista.

Saaran osallistuessa ryhmän toimintaan hän on aktiivinen ja täysillä mukana toiminnassa. Sosiaalisissa tunnetaidoissa Saaralla on paljon tuentarpeita. Tunnetilojen nimeäminen on erittäin vaikeaa. Hän ei ilmaise mielellään tunteitaan vaan pitää ne mieluummin piilossa. Kuten jo edellä mainitsimme, Saaran empatiataidot ovat hyvät. Hän seuraa tarkasti toisten tunnetiloja ja kestää muiden tunteenpurkaukset hyvin. (Opettajan kysely 2008.)

6.4.3 Terapeuttisen ratsastuksen tunnit

Suunnittelimme suurimman osan terapeuttisen ratsastuksen tunteista itse. Tuntien suunnittelussa otimme huomioon koehenkilöiden tuentarpeet ja yritimme ideoida sellaista toimintaa, joka tukisi heidän sosiaalisia taitojaan. Ratsastustuntien rakenteesta säilytimme alku- ja loppurutiinit samanlaisena, millaisia ne olivat olleet aiemmin. Jokaisen tunnin alussa valittiin kullekin sopiva kypärä ja hevonen. Tunnin loppuun kuului aina hevoselta varusteiden poisottaminen ja hevosen hoitaminen. Ratsastustunnin alussa oli aina lyhyt alkuverryttely, joka oli usein pieni lenkki maastossa. Seuraavaksi oli vuorossa varsinainen toimintavaihe, johon suunnittelimme erilaisia harjoituksia valitsemamme teeman/teemojen mukaan. Ratsastustuntien teemoina olivat muun muassa tutustuminen, tunteenilmaisu, vuorovaikutus, ohjeiden noudattaminen ja rohkeuden lisääminen. Osa ratsastustunneista oli yksilökertoja, jolloin toimimme pääasiassa vain toisen koehenkilön kanssa. Toinen osa ratsastustunneista oli yhdessä työskentelyä molempien koehenkilöiden kanssa. Ratsastustunnit toteutettiin joko maastossa tai kentällä. Maastossa tehtiin erilaisia harjoituksia, kuten rastiratoja (liitteet 11, liite 12). Toisinaan maastoilun tarkoituksena oli elämyksellisyys, jolloin ratsastettiin maastossa ilman tarkasti suunniteltua ohjelmaa. Kentällä tehtiin erilaisia yksilö- ja pariharjoituksia. Ohjelmassa oli esimerkiksi pujottelua, pallon heittoa, esteen ylitystä, esineiden kuljettamista, tasapainoilua ja jumppaamista (liitteet 13, liite 14). Parilla kerralla ihaselimme kentän laidalla, kun hevosten annettiin juosta vapaasti kentällä.

7 TULOKSET JA NIIDEN TARKASTELU

7.1 Sosiaalisten taitojen jaottelu

Käytämme Kauppilan (2005) jaottelua tarkastellessamme koehenkilöiden sosiaalisia

taitoja ja niissä tapahtuvia muutoksia. Aineistosta havaitut löydökset ryhmittelemme Kauppilan jaottelun mukaan.

Perustaidot:

- itsensä esitleminen
- kuunteleminen
- keskustelun aloittaminen
- keskustelu
- kysyminen ja neuvon tiedusteleminen
- kohteliaisuuksien esittäminen ja vastaanottaminen

Kehittyneet sosiaaliset taidot:

- ryhmään liittyminen
- toimiminen ryhmässä
- opetuksen seuraaminen
- anteeksi pyytäminen
- toisiin vaikuttaminen
- jäämäkkyuden osoittaminen
- ystävyuden luominen

Sosiaaliset tunnetaidot:

- tunteiden ja tunnetilojen havaitseminen
- tunnetilojen nimeäminen
- empatiataidot
- tunteiden ilmaiseminen
- toisten tunnetilojen ja tunteiden ymmärtäminen
- kiintymyksen ilmaiseminen
- vihan ja pelon ilmaiseminen
- muiden omien ja toisten tunnetilojen kohtaaminen

(Kauppila 2005, 127–128.)

7.1.1 Kaisan (koehenkilön 1) tulokset

Alkuvaiheen perustaidot

Ensimmäisen kerran tapasimme Kaisan koulun pihalla lähtiessämme tallille. Esitteimme itsemme ja kerroimme mistä tulemme, ja miksi lähdemme tallille mukaan. Havaitimme, että Kaisa ei esitellyt itseään, mutta kysyttäessä kertoi katse maahan painettuna oman nimensä. Opettaja oli havainnut, että Kaisa pitää katsekontaktin puhuessaan vain joskus. Opettaja arvioi Kaisan kuuntelutaitoja hyväksi. Me havaitimme kuuntelutaidoissa Kaisan kohdalla jonkin verran pulmaa. Hän ei kovinkaan usein osoittanut kuuntelevansa, vaan käänsi päänsä pois vuorovaikutustilanteissa. Myös opettajalle tehdystä kyselystä kävi ilmi, että Kaisan vuorovaikutustaidot ja vastavuoroisuus vaativat harjoittelua. Toisinaan kuitenkin hänen ilmeistään ja eleistään huomasi, että hän kyllä kuunteli, mutta ei ilmaissut sitä sanallisesti. Meidän ja opettajan arvioinnit olivat yhtenäisiä siitä, että omaehtoista keskustelun aloittamista esiintyi todella harvoin. Opettaja kertoi havainnoistaan seuraavaa: *”Tuttuun aikuiseen ottaa joskus oma-aloitteisesti kontaktia, vieraaseen erittäin harvoin”* (Opettajan kysely 2008). Kaisa saattoi joskus kommentoida jotain hevosiin liittyvistä asioista muutamilla sanoilla. *”Niillä (hevosilla) on nälkä.”* (Päiväkirjamerkintä 18.11.2008.) Hänelle kohdistettuihin kysymyksiin Kaisa vastasi valikoiden ja vastaukset olivat vähäsanaisia. Omaehtoista kyselyä ei ilmaantunut. (Opettajan kysely 2008; Päiväkirjamerkinnät 2008.)

Positiivinen havainto oli, että ratsastaessa Kaisan katsekontakti pysyi paremmin. Huomasimme, että jos Kaisa ei ollut hevosen selässä, niin hän otti enemmän etäisyyttä vuorovaikutustilanteissa. Ohjeiden kuunteleminen ja noudattaminen sujui Kaisalta hyvin. Huomasimme, että Kaisa oli hyvin kohtelias. Esimerkiksi hän kiitti vastaanottaessaan jonkin esineen. Hän innostui kehuista ja tykkäsi vastaanottaa niitä. Havaitimme opettajien tavoin, että avun pyytäminen oli Kaisalle hankalaa. Hän ei pyytänyt apua, vaikka tilanteista näki, että hän olisi tarvinnut sitä. (Opettajan kysely 2008; Päiväkirjamerkinnät 2008.)

Loppuvaiheen perustaidot

Olemme kevään aikana havainneet, että Kaisa on osoittanut huomattavasti paremmin

kuuntelevansa asioita. Hän ei ole välttämättä kommentoinut, mutta on seurannut katseellaan tilannetta. Opettaja kertoi kyselyssään, että Kaisa on rohkaistunut vuorovaikutustaidoissaan jonkin verran ja hän osaa ilmaista paremmin omaa näkemystään asioista. Olemme havainneet kevään aikana, että oma-aloitteista juttelua on esiintynyt toisinaan. Kaisa on kertonut muun muassa kuulumisiaan ja ympäristöstä tekemiä havaintojaan. ”*Joululoma oli kiva, sain paketteja.*” ”*Tuolta tulee savua.*” (Päiväkirjamerkintä 20.1.2009.) Olemme havainneet, että erityisesti hevosen selässä ja tallihommissa Kaisa on ollut innokas ja alkutilanteeseen verrattuna huomattavasti puheliaampi. Toisin kuin alussa, hänelle esitettyihin kysymyksiin hän on vastannut lähes aina, tosin usein vain yhdellä tai kahdella sanalla. Opettaja kertoo, että kontaktin otto jää edelleen toisen vastuulle. Kaisa on opettajan havainnon mukaan kuitenkin mennyt vuorovaikutustaidoissaan ja itseilmaisussaan pikkuhiljaa eteenpäin. Olemme huomanneet, että Kaisa on tykännyt vastaanottaa kohteliaisuuksia ja hän on innostunut kehuista. Kehuminen on innostanut Kaisaa toimimaan reippaammin ja innostus on näkynyt kasvoilta. Avun pyytämisessä hänellä on ollut edelleen hankaluuksia. Avun pyytämisen sijaan hän on ollut erittäin sinnikäs yrittämään asioita mieluummin itse saaden niistä onnistumisen kokemuksia. Kaisa on olettanut toisten tarjoavan hänelle apua pyytämättä. Hyvänä esimerkkinä oli ratsastusretken eväidensyönti tilanne. Kaisa pyöritteli eväsleipää kädessään syömättä sitä niin kauan, kunnes eräs ulkopuolinen henkilö tajusi kysyä häneltä: ”*Etkö sinä tykkää siitä juustosta leivän välissä?*” Tällöin Kaisa vastasi: ”*En.*” Kun juusto otettiin leivän välistä pois, niin se alkoi maistua. (Opettajan kysely 2009; Päiväkirjamerkinnät 2008.)

Alkuvaiheen kehittyneet sosiaaliset taidot

Tallilla emme havainneet ryhmään liittymistä. Kaisa tykkäsi olla mieluummin omissa oloissaan vähän etäämmällä muista. Hän tuli toisten luokse kehotuksesta. Opettaja kertoi, että ryhmään liittyminen onnistuu ryhmän ollessa tuttu. Mieluiten Kaisa liittyy pieniin tyttöryhmiin ja toiminta tapahtuu ryhmässä yleensä johtajan mukaan, mutta hän on rohkaistunut tuomaan myös omia mielipiteitään ja ideoitaan esille. Huomasimme, että Kaisan keskittyminen herpaantui helposti ryhmätilanteissa ja sen vuoksi hän irtaantui tilanteesta. Hän saattoi keskittyä yhtäkkiä ympäristössä näkyvään mielenkiintoiseen asiaan. Huomasimme myös, että talliympäristössä Kaisa seurasi opetusta ja kuunteli ohjeet hyvin. Hän jaksoi kuitenkin hyvin vaihtelevasti keskittyä toimintaan. Opettaja kertoi havainneensa Kaisan keskittymisestä seuraavaa: ”*Nykyään Kaisa*

jaksaa/haluaa toimia ryhmässä pidemmän aikaa kuin aikaisemmin” (Opettajan kysely 2008). Anteeksi pyytämistä esiintyi opettajan kyselyn mukaan joskus, mutta tallilla ei kyseisiä tilanteita tullut vastaan. Ystävyyden luominen onnistuu opettajan havainnon mukaan joskus. (Opettajan kysely 2008; Päiväkirjamerkinnot 2008.)

Loppuvaiheen kehittyneet sosiaaliset taidot

Kevään edetessä Kaisan ryhmään liittyminen on hieman parantunut. Olemme huomanneet, että erityisesti talliympäristössä Kaisan ryhmätilanteista vetäytyminen on vähentynyt ja hän pystyy keskittymään ryhmän toimintaan paremmin. Mielestämme Kaisa on rohkaistunut toimimaan aktiivisemmin. Erityisesti pienemmissä ryhmissä Kaisan vuorovaikutus on rohkeampaa. Opettajalla on tästä samansuuntainen havainto. Hän kertoo, että ryhmän on oltava edelleen tuttu, mutta Kaisa on rohkaistunut olemaan itse aktiivisempi ja avoimempi. Opettaja toteaa kyselyssä, että Kaisan ryhmäleikki- ja vuorovaikutus taidot vaativat edelleen harjoitusta. Tallilla Kaisa on seurannut ohjausta ja opetusta kohtalaisesti. Keskittymisvaikeuksia on ilmennyt edelleen. Toiminnan ollessa Kaisaa itseään kiinnostavaa, hän jaksaa keskittyä paremmin. Kaisa pitää omista oikeuksistaan kiinni. Hän osoittaa jäämäkkyuden yleensä sanattomasti. (Opettajan kysely 2009; Päiväkirjamerkinnot 2008.)

Alkuvaiheen sosiaaliset tunnetaidot

Kaisan tunnetaidoissa oli havaittavissa pulmaa. Opettaja kuvaili Kaisan tunnetaitoja seuraavasti: *”Kaisa ei kovin herkästi ilmaise tunteitaan”* (Opettajan kysely 2008). Tallilla huomasimme, että Kaisa ei niinkään ilmaissut tunteitaan sanallisesti. Sen sijaan hän näytti omia tunteitaan sanattomasti. Hän esimerkiksi näytti tylsistyneisyyttään pidättäytymällä vuorovaikutuksesta tai vastaavasti iloisuuttaan ja innostuneisuuttaan hymyilemällä. Havaitimme, että Kaisan empatiataidot vaativat vielä harjoitusta. Kaisa saattoi havaita toisen tunnetilan, esimerkiksi iloisuuden, mutta ei välttämättä itse yhtynyt siihen. Opettajan kertoma tukee meidän havaintoa siitä, että Kaisan empatiataidot ovat rajalliset. Kiintymyksen ilmaisemista meihin tai muihin ryhmän jäseniin ei ollut havaittavissa. Kaisa ei ilmaissut kiintymystään hevosiin kovinkaan paljon. (Opettajan kysely 2008; Päiväkirjamerkinnot 2008.)

Loppuvaiheen sosiaaliset tunteaidot

Meidän havaintomme mukaan Kaisa on vähitellen alkanut näyttämään omia tunteitaan. Tunteiden ilmaisu on kuitenkin edelleen tapahtunut suurimmilta osin olemuksella, ilmeillä ja eleillä. Erityisesti olemme huomanneet, että Kaisa on pystynyt avoimemmin näyttämään iloisuuttaan. Hymy on nähty hänen kasvoillaan monissa eri tilanteissa kevään edetessä. Erityisesti onnistumisen kokemukset saivat hänet onnelliseksi: *”Kehuttaessa naamalle levisi iloinen hymy ja huomasi, että Kaisa tunsikin onnistumisen riemua.”* (Päiväkirjamerkintä 3.2.2009.) Opettaja kertoo, että Kaisa on mennyt omassa tunneilmaisussaan vähitellen eteenpäin. Kyselyssä hän kirjoittaa: *”Katson, että hevostoiminta on ollut Kaisalle eduksi, eläinten kanssa toimiminen on auttanut Kaisaa näyttämään tunteitaan”* (Opettajan kysely 2009). (Opettajan kysely 2009; Päiväkirjamerkinnät 2009).

7.1.2 Kaisan (koehenkilön 1) tulosten tarkastelu

Meidän ja opettajan tekemiä havaintoja tarkastellessa voimme todeta, että Kaisa on edistynyt vuorovaikutustaidoissaan terapeutin ratsastusjakson aikana. Hän on lähtökohtaa useammin osoittanut olevansa vuorovaikutustilanteissa läsnä. Kaisa on rohkaistunut kertomaan kysyttäessä omista asioistaan ja harvoin jättänyt vastaamatta kysymyksiin. Erityisenä huomiona voimme mainita Kaisan katsekontaktin, joka on kehittynyt syksystä huomattavasti. Kaisa on ollut erityisesti tallilla ja hevosen kanssa työskennellessä innokas ja puheliaampi. Ryhmätyötaidoissa olemme havainneet edistymistä. Ryhmätyötaidot ovat syksystä parantuneet. Kaisa on vetäytynyt yhä harvemmin ryhmätilanteesta. Hän on jaksanut keskittyä paremmin, varsinkin itseään kiinnostavaan toimintaan. Kaisa on vähitellen mennyt tunneilmaisussaan eteenpäin. Hän on selvästi avoimemmin kyennyt ilmaisemaan esimerkiksi iloisuuttaan. Opettaja näkee, että Kaisa on hevostoiminnan kautta avautunut enemmän ja saanut iloisuutta elämäänsä. (Opettajan kysely 2009.)

Osassa sosiaalisista taidoista emme ole havainneet merkittäviä muutoksia, mutta taantumista ei ole tapahtunut. Opettajan kertoman mukaan kontaktin ottaminen jää edelleen toisen vastuulle. Ryhmätyöskentelyssä ryhmän on oltava edelleen tuttu, mutta Kaisa on rohkaistunut itse olemaan aktiivisempi. (Opettajan kysely 2009.) Avun pyytämässä emme ole myöskään havainneet muutosta, vaan se on edelleen hankalaa.

Pohdimme, että onko Kaisa jättänyt pyytämättä apua sen vuoksi, että haluaa yrittää itse sinnikkäästi, saaden onnistumisen kokemuksia. Voimme siis todeta, että terapeutisesta ratsastuksesta on ollut hyötyä Kaisan sosiaalisten taitojen tukemisessa, koska edistymistä oli havaittavissa näinkin lyhyellä aikavälillä. Opettaja toteaa, että kaikki uudet sosiaaliset taidot eivät ole vielä siirtyneet luokkatilanteisiin. (Opettajan kysely 2009.) Alla olevassa taulukossa 1 on tiivistelmä Kaisan (koehenkilö1) tuloksista.

TAULUKKO 1. Tiivistelmä Kaisan (koehenkilön1) tuloksista

<p>Alkuvaihe/Perustaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ei esittele itseään • Välttelee katsekontaktia • Ei osoita kuuntelevansa • Ei omaehtoista keskustelun aloittamista(poikkeuksena tuttu aikuinen) • Vastaa kysymyksiin valikoiden ja vastaukset vähäsanaisia • Ohjeiden kuunteleminen ja noudattaminen sujuu hyvin • On kohtelias • Avun pyytäminen hankalaa 	<p>Loppuvaihe/Perustaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Osoittaa paremmin kuuntelevansa asioita • Rohkaistunut vuorovaikutustaidoissaan, ilmaisee paremmin omaa näkemystään asioista • Oma-aloitteista juttelua esiintyy hieman, kontaktin otto jää yleensä edelleen toisen vastuulle • Puheliaampi(erityisesti ratsastaessa) • Kysymyksiin vastaa useammin, edelleen melko vähäsanaisesti • Avun pyytäminen hankalaa
<p>Alkuvaihe/Kehittyneet taidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liittyminen tuttuun ryhmään onnistuu, vieraaseen ei • Keskittyminen herpaantuu herkästi ryhmätilanteessa • Seuraa opetusta kohtalaisesti • Anteeksipyytämistä esiintyy joskus • Ystävyyden luominen onnistuu joskus 	<p>Loppuvaihe/Kehittyneet taidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ryhmään liittyminen parantunut • Ryhmätilanteesta vetäytyminen vähentynyt • Rohkaistunut toimimaan avoimemmin ja aktiivisemmin tutussa ryhmässä • Seuraa opetusta kohtalaisesti • Pitää oikeuksistaan kiinni, osoittaa jämäkkyyttä jonkin verran sanattomasti
<p>Alkuvaihe/Sosiaaliset tunnetaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ei ilmaise herkästi tunteitaan • Näyttää tunteitaan sanattomasti (esim. näytti tylsistyneisyyttään pidättäytymällä vuorovaikutuksesta ja iloisuuttaan hymyilemällä) • Empatiataidot vaativat harjoitusta • Ei ilmaissut kiintymystään meihin tai muihin ryhmän jäseniin, ei myöskään hevosiin 	<p>Loppuvaihe/Sosiaaliset tunnetaidot</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tunteiden ilmaisua ollut enemmän havaittavissa • Erityisesti näyttänyt avoimemmin iloisuuttaan • Iloinnut erityisesti onnistumisen kokemisesta

7.1.3 Saaran (koehenkilön 2) tulokset

Alkuvaiheen perustaidot

Tapasimme Saaran ensimmäisen kerran koulun pihalla, kun olimme lähdössä tallille. Hän vastasi tervehdykseemme. Saara ei esitellyt itseään, mutta kertoi kysyttäessä oman nimensä. Havaitimme Saaran kuuntelutaidon olevan hyvä. Hän osoitti kuuntelevansa, vähintään ilmeillään ja eleillään. Hänelle puhuttaessa Saara ei välttämättä sanallisesti kommentoinut, mutta hän nyökkäili kuuntelemisen merkiksi. Saara vastasi kysymyksiin häneltä kysyttäessä. Saaran opettaja oli myös havainnut, että Saara kuuntelee toisia hyvin. Opettaja mainitsi Saaran osaavan vastaanottaa ohjeita moitteettomasti. Havaitimme heti ratsastusjakson alussa, että Saaran katsekontakti oli hyvä. Hän seurasi katseellaan, kun hänelle puhuttiin. Saara huomioi molemmat vastapuolet keskusteltaessa. Huomasimme, että Saarella esiintyi melko harvoin omaehtoista keskustelun aloittamista. Joskus hän saattoi kommentoida joitakin tekemiään havaintoja ympäristöstä: *”Hei, onko tuo (ABC huoltoasema) kohta valmis?”* (Päiväkirjamerkintä 11.11.2008). Usein hänen kommenttinsa liittyivät jotenkin hevosiin: *”Ne (hevokset) tulee heiniä kohti”* (Päiväkirjamerkintä 18.11.2008). Opettaja kertoi kyselyssä, että Saara kertoo mielellään omista asioista ja haluaa olla kontaktissa toisten kanssa. Hän kertoo kuitenkin asioistaan lähinnä aikuisille. Kontaktin luomisesta opettaja kertoi: *”Ottaa kontaktia itselleen tärkeissä asioissa, mutta kysymysten ja asioiden kohdentaminen rajoittaa kontaktin ottamista”* (Opettajan kysely 2008). Havaitimme Saaran vuorovaikutustaidoissa arkuutta: *”Hevosten kanssa toimiessa ilmenee arkuutta, aivan kuten kohdatessa uusia ihmisiä”* (Päiväkirjamerkintä 18.11.2008). Opettaja mainitsi Saaran tarvitsevan rohkaisua itseilmaisuuksiin sekä oman mielipiteen ilmaisemiseen rohkeasti ja selkeästi. (Opettajan kysely 2008; Päiväkirjamerkinnät 2008).

Havaitimme, että avun pyytäminen ja asioista kysyminen tuottivat Saaralle paljon vaikeuksia. Hän ei rohkaistunut itse pyytämään apua vaan odotti, että ohjaaja tulkitseisi hänen avuntarpeensa. *”Saara ei rohjennut pyytää apua tai kysyä lisäohjeita, hän tyytyi vaan olemaan hiljaa tekemättä mitään. Saattoi istua hiljaa kysyvä ilme kasvoillaan ja odotti, että me kysyisimme häneltä”* (Päiväkirjamerkintä 11.11.2008). Teimme havainnon videolta, että ohjeiden ymmärtämättömyys vaikeuttaa tekemistä. Esimerkiksi ratsastustunnilla tehdyn rastiradan (liite 11) kirjallisten ohjeiden ymmärtäminen esti toiminnan aloittamisen (Videotallenne 18.11.2008). Ohjeita täytyi selkiyttää ja antaa

esimerkiksi vastausvaihtoehtoja ymmärtämisen selkiyttämiseksi. Olimme opettajan kanssa samaa mieltä siitä, että Saara on ystävällinen toisia ihmisiä kohtaan. Kohteliaisuuksia Saara esitti tallilla erityisesti hevosia kohtaan: ”*Ihanan pieni (varsa)*”, ”*Voi, kun se on söpö(hevonen)*” (Päiväkirjamerkintä 25.11.2008). (Opettajan kysely 2008; Päiväkirjamerkinnät 2008).

Loppuvaiheen perustaidot

Kevään kuluessa olemme havainneet Saaran kuuntelutaidon olevan edelleen hyvä. Keskustelutaidot ovat mielestämme kehittyneet jonkin verran. Olemme huomanneet, että Saara on rohkaistunut aloittamaan itse keskusteluja sekä hänen vapaaehtoinen kommentointi eri tilanteissa on lisääntynyt. ”*Kato, tuolla on kissa*”, ”*Minkähän hevosen minä otan?*”, ”*Minne se (Kaisa) meni?*” (Päiväkirjamerkinnät 3.2.2009, 10.2.2009). Kommunikointi ja vuorovaikutus hevosenkin kanssa ovat olleet avoimempaa ja itsenäisempää. Saara on osoittanut olevansa vuorovaikutustilanteessa mukana. Jos hän ei ole kommentoinut sanallisesti, hän on osoittanut kuuntelevansa sanottaman viestin keinoin. Kysyttäessä Saara on vastannut monisanaisemmin kuin ennen. Saaran opettaja on tehnyt samanlaisia havaintoja Saaran keskustelutaidoista. Hän mainitsee, että Saara kertoo omista asioistaan oma-aloitteisesti entistä useammin. ”*On jotenkin vapautuneemman oloinen kuin ennen*”, opettaja kuvailee. (Opettajan kysely 2009). Saaran vuorovaikutustaidoista opettaja jatkaa seuraavasti: ”*Seuraa entistä enemmän asioita, jotka tapahtuvat ympärillään ja osallistuu vilkkaammin yleiseen kommunikointiin*” (Opettajan kysely 2009). (Päiväkirjamerkinnät 2009; Opettajan kysely 2009).

Verratessamme opettajan täyttämää sosiaalisten taitojen arviointitaulukkoa syksyn ja kevään osalta huomasimme joidenkin taitojen kehittyneen huomattavasti. Väittämään ”*Osaa aloittaa ja lopettaa juttelun toisten kanssa*” opettaja oli laittanut rastin kohtaan ”*usein*”, kun se syksyllä oli kohdassa ”*joskus*”. Myös oman mielipiteen ilmaisemisessa opettajan havainnon mukaan Saara on edennyt väittämästä ”*joskus*” väittämään ”*usein*”. (Sosiaalisten taitojen arviointitaulukko 2009.) Myös meidän havaintomme mukaan Saara on pystynyt tuomaan esille oman mielipiteensä ja perustelemaan sen (Päiväkirjamerkintä 4.3.2009). Olemme havainneet Saaran rohkaistuneen ottamaan kontaktia hevoseen ja juttelemaan sille. ”*Luottamus hevoseen ja sen turvallisuuteen on lisääntynyt syksystä huomattavasti*” (Päiväkirjamerkintä 27.1.2009). (Päiväkirja-

merkinnät 2009; Sosiaalisten taitojen arviointitaulukko 2009).

Alkuvaiheen kehittyneet sosiaaliset taidot

Havaitsimme, että talliympäristössä Saara hakeutui oma-aloitteisesti muiden seuraan. Hän seurasi aktiivisesti toimintaa ja keskustelua katsellaan. Saara osallistui ryhmän toimintaan enemmän sivusta seuraamalla. Opettaja mainitsi Saaran ryhmään liittymisen olevan aristelevaa ja varauksellista. Lisäksi opettaja kuvaili ryhmässä toimimista näin: *”Osallistuu yhteiseen toimintaan enemmänkin tarkkailijana. Kun osallistuu ryhmän toimintaan, niin on täysillä mukana”* (Opettajan kysely 2008). Opettaja kertoi, että Saara seuraa opetusta hyvin ja antaa toisille työrauhan. Ratsastustunnilla hän osallistui toimintaan aktiivisesti, mutta tarvitsi aina toiminnan aloittamiseksi ohjeistusta ja kehotusta. Jämäkkyuden osoittamisesta ei ollut näyttöä tallilla. Opettajan täyttämästä arviointitaulukosta kävi ilmi, että Saaran ystävyyden luominen ei ole kovin helppoa. (Sosiaalisten taitojen arviointitaulukko 2008). (Opettajan kysely 2008; Päiväkirjamerkinnät 2008; Sosiaalisten taitojen arviointitaulukko 2008).

Loppuvaiheen kehittyneet sosiaaliset taidot

Saaran ryhmäyötaidot ovat mielestämme kehittyneet syksystä. Ryhmässä toimiminen on ollut rohkeampaa. Olemme havainneet, että Saara aloittaa keskustelun ja kommentoi herkemmin asioita. (Päiväkirjamerkinnät 2009.) Opettaja kommentoi Saaran ryhmäyötaitojen kehittymistä seuraavasti: *”On edelleen varauksellinen uusien ryhmien suhteen”* (Opettajan kysely 2009). Opettaja jatkaa Saaran ryhmäyötaitojen kuvailemista: *”Seuraa asioita sivusta, mutta toimii aktiivisesti, kun ryhmän toiminta on hänelle tuttua”* (Opettajan kysely 2009). Sosiaalisten taitojen arviointitaulukossa(2009) opettaja on väittämissä *”Kykenee liittymään ryhmään”* ja *”Osallistuu meneillään olevaan toimintaan oma-aloitteisesti”* laittanut rastin kohtaan *”usein”*, kun se syksyllä oli kohdassa *”joskus”*.

Terapeuttisen ratsastuksen tunneilla Saara on seurannut opetusta aktiivisesti. Hän on ollut innostunut toiminnasta ja hänen oma toimintansa on ollut rohkeampaa sekä ratsastaessa että tallityöskentelyssä. Opettaja on havainnut, että Saara osaa pyytää apua tarvittaessa *”usein”*, kun syksyllä opettaja oli arvioinut kyseistä taitoa asteikolla *”joskus”* (Sosiaalisten taitojen arviointitaulukko 2009). Talliympäristössä emme ole huo-

manneet muutoksia Saaran kyvyssä pyytää apua. (Opettajan kysely 2008; Päiväkirjamerkinnot 2008; Sosiaalisten taitojen arviointitaulukko 2009).

Alkuvaiheen sosiaaliset tunnetaidot

Ratsastustunnilla teimme harjoituksen (liite 13), jossa Saaran täytyi nimetä tunteita kuvista. Havaitimme, että Saara pystyi nimeämään kuvien tunteita ja tulkita, mikä teki kuvan ilmeestä tietyn tunteen. Oman tunnetilan nimeäminen onnistui kysyttäessä ja hän pystyi lyhyesti kuvaamaan, miksi on esimerkiksi iloinen. Huomasimme, että Saaran oli vaikea äänen perusteella nimetä tunnetilaa ratsastustunnin harjoituksessa (liite 11). Opettaja kertoi, että Saaralla on hyvät empatiataidot ja hän seuraa tarkasti toisten tunnetiloja. Kestää hyvin myös toisten tunteenpurkauksia. Tallilla havaitimme empaattisuutta hevosia kohtaan. Ratsastustunnin loputtua hevosten juostessa kentällä irti Saara kommentoi: *”Tuo on varmaan hauskaa”* (Videotallenne 2.12.2008). Opettaja mainitsi, että: *”Tunnetilojen nimeäminen on erittäin vaikeaa. Pitää asioita ja tunteita ”piilossa”, joten vaikeaa tietää, mitä ajattelee asioista”* (Opettajan kysely 2008). Huomasimme, että Saara osoittaa herkästi kiintymystään hevosiin. (Opettajan kysely 2008; Päiväkirjamerkinnot 2008; Videotallenne 2008).

Loppuvaiheen sosiaaliset tunnetaidot

Olemme huomanneet, että Saara on pystynyt ilmaisemaan omat tunteensa. Hän on kyennyt perustelemaan tunnetilansa, kuten esimerkiksi sen, miksi tuntee olevansa iloinen. Opettaja on kuvaillut Saaran tunnetaitojen kehittymistä seuraavasti: *”Kertoo ehkä hieman avoimemmin omista asioistaan ja tuntemuksistaan”* (Opettajan kysely 2009). Saaran kiintymyksen osittaminen hevosia kohtaan on mielestämme lisääntynyt huomattavasti ratsastusjakson loppua kohti. *”Hän ottaa rohkeasti kontaktia hevoseen, juttelee sille, hoivaa ja silittelee”* (Päiväkirjamerkintä 3.2.2009).

7.1.4 Saaran (koehenkilön 2) tulosten tarkastelu

Tuloksista voimme päätellä, että Saara on edistynyt terapeuttisen ratsastusjakson aikana sosiaalisissa taidoissaan. Keskustelutaidot ovat syksystä kehittyneet. Hän on aloittanut rohkeammin keskusteluja, kommentoinut asioita oma-aloitteisesti ja vastannut kysymyksiin monisanaisemmin. Saara on tuonut esille omia mielipiteitään useammin.

Kiinnitimme huomiota, että Saaran kommunikointi ja vuorovaikutus hevosen kanssa on ollut huomattavasti rohkeampaa kevään edetessä. Saara on rohkaistunut hieman ryhmässä toimimisessa alkutilanteeseen verrattuna. Mietimme, onko Saara kokenut meidät tutummaksi tämän ratsastusjakson edetessä ja on siksi ollut aktiivisempi ryhmätyöskentelyssään? Saaran tunneilmaisu on ollut ehkä hieman avoimempaa, mutta merkittävää muutosta emme ole havainneet. Kiintymyksen ja empatian osoittaminen hevosia kohtaan on lisääntynyt.

Saaran kohdalla voimme todeta, että muutoksia sosiaalisissa taidoissa on tapahtunut vain positiiviseen suuntaan. Osassa sosiaalisissa taidoissa ei ole tapahtunut muutoksia, mutta taantumistakaan ei ole tapahtunut. Voimme päätellä, että terapeutisesta ratsastuksesta ja hevostoiminnasta on ollut hyötyä tuettaessa Saaran sosiaalisia taitoja. Alla olevassa taulukossa 2 on tiivistelmä Saaran (koehenkilö2) tuloksista.

TAULUKKO 2. Tiivistelmä Saaran (koehenkilön 2) tuloksista

Alkuvaihe/ Perustaidot	Loppuvaihe/Perustaidot
<ul style="list-style-type: none"> • Ei esitellyt itseään omatoimisesti • Kuuntelutaito hyvä(osoittanut kuuntelevansa vähintään ilmeillään ja eleillään) • Katsekontakti on hyvä • Vuorovaikutustaidoissa ilmenee arkuutta • Vastasi kysymyksiin häneltä kysyttäessä • Melko harvoin omaehtoista keskustelun aloittamista • Kertoo omista asioistaan lähinnä aikuisille • Avun pyytäminen ja asioista kysyminen tuottaa vaikeuksia • Ohjeiden ymmärtämättömyys vaikeutti toimintaa • Ystävällinen toisia ihmisiä kohtaan 	<ul style="list-style-type: none"> • Kuuntelutaidot ovat edelleen hyvät • Rohkaistunut aloittamaan keskusteluja ja kommentointi lisääntynyt • Kysyttäessä vastannut monisanaisemmin kuin aiemmin • Seuraa ympärillä tapahtuvia asioita • On pystynyt tuomaan esille oman mielipiteensä ja perustelevaan sitä

Tiivistelmä Saaran (koehenkilö2) tuloksista jatkuu seuraavalla sivulla, jossa on kuvattu kehittyneiden sosiaalisten taitojen alkuvaihe sekä loppuvaihe ja sosiaalisten tunteiden alkuvaihe ja loppuvaihe.

Alkuvaihe/Kehittyneet taidot	Loppuvaihe/Kehittyneet taidot
<ul style="list-style-type: none"> • Ryhmään liittyminen onnistuu kohtalaisesti (hakeutuu oma-aloitteisesti muiden seuraan, toisinaan aristelee) • Osallistuu ryhmän toimintaan enemmän sivusta seuraamalla • Tallilla toimii ryhmässä aktiivisesti, mutta tarvitsee toiminnan aloittamiseksi ohjeistusta • Jämäkkyuden osoittamisesta ei ollut tallilla näyttöä • Ystävyyden luominen ei ole kovin helppoa 	<ul style="list-style-type: none"> • Ryhmätyötaidot kehittyneet syksystä • Ryhmässä toimiminen ollut rohkeampaa • Oma-aloitteista keskustelua ja kommentointia esiintynyt enemmän ryhmätilanteissa • Seuraa asioita edelleen enemmän sivusta • Toimii aktiivisesti, kun ryhmän toiminta on tuttua • Seuraa opetusta aktiivisesti • Avun pyytämässä rohkaistunut

Alkuvaihe/Sosiaaliset tunnetaidot	Loppuvaihe/Sosiaaliset tunnetaidot
<ul style="list-style-type: none"> • Osaa nimetä ja tunnistaa tunteita • Oman tunnetilan nimeäminen onnistui kysytässä tallilla • Koulussa ollut havaittavissa, että tunnetilojen nimeäminen ollut erittäin vaikeaa • Hyvät empatiataidot • Seuraa tarkasti toisten tunnetiloja • Osoittanut kiintymystään hevosiin 	<ul style="list-style-type: none"> • On pystynyt ilmaisemaan omat tunteensa, jopa perustelemaan tunnetilansa • Koulussa alkuvaihetta avoimemmin omista tuntemuksistaan • Kiintymyksen osoittaminen hevosiä kohtaan lisääntynyt huomattavasti kevään aikana

7.2 Hevosen ja talliympäristön merkitys sosiaalisten taitojen tukemisessa

Toisen tutkimusongelman aineistona käytimme terapeutin haastattelua. Tähän haastatteluun olimme muotoilleet eri teemoja terapeutin ratsastukseen liittyen. Teemoina olivat hevosen merkitys, talliympäristön merkitys ja terapeutin rooli terapeuttisessa ratsastuksessa. Tässä tutkimusongelmassa keskityimme tarkastelemaan hevosen ja talliympäristön merkitystä sosiaalisten taitojen näkökulmasta.

Terapeutin haastattelusta tuli esille, että hevonen soveltuu hyvin terapiakäyttöön. Se on kooltaan iso ja kunnioitusta herättävä eläin. Se herättää ihmisessä monenlaisia tunteita. Hevonen tarjoaa kokemuksia. Harjoituksia voi tehdä hevosen selässä ja maasta käsin. Hevonen on herkkä, leikkisä ja todella utelias. Terapeutti korostaa, että hevonen on laumaeläin ja sen tavoin vuorovaikutushaluinen. Hevonen on valmis palvelemaan ihmistä. Hevonen suhtautuu kaikkiin ihmisiin yksilöllisesti sekä tasapuolisesti ja pitää jokaista ihmistä samanarvoisena. ”*Hevonen ei karsasta ihmisen erilaisia ominaisuuksia, jos ei aiheuta omalla käytöksellä hevoselle pelkoa, pakenemisen tarvetta tai vaaratilanteita*”, terapeutti toteaa (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009). Hevonen

tahtoo kohdata terapiassa käyvän lapsen tai nuoren aidosti ja välittömästi. Hevonen ei kyseenalaista, mitä ihminen on tehnyt tai jättänyt tekemättä. (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009.)

Ratsastusterapian hyödynnettävyyttä sosiaalisten taitojen eri osa-alueilla terapeutti nostaa tärkeimmäksi vuorovaikutustaitojen harjoittamisen. *”Ei voi tehdä ratsastusterapian osa-alueita, jos ei ole vuorovaikutusta A. terapeuttiin ja B. hevoseen”*, terapeutti painottaa (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009). Jos asiakkaalla ei ole kykyä vuorovaikutustaitoon tai halua edes hiukan, terapeutti pitää hevosta hyödyttömänä ja turhan kalliina tällaisen asiakkaan terapiamuodoksi. Terapiassa vuorovaikutus lähtee heti hevosen kohtaamisesta ja siitä, millä tavoin esimerkiksi asiakas tervehtii hevosta. Vuorovaikutus korostuu myös siinä, kuinka asiakas huomioi taluttajan ja muut terapiatilanteeseen osallistujat terapeutin lisäksi. Ratsastusterapiaa käytetään yhtenä menetelmänä tunnetaitojen vahvistamisessa. Terapeutti mainitsee, että empatiakyky ilmenee muun muassa siinä, miten voi huomioida hevosen tarpeita. *”...Tai jos joudutaan jättämään joitakin asioita tekemättä, kun hevonen ei pysty. Vaikka se ois kuinka mielekästä tai haluis tehdä sitä”*, *”Jos vaikka hevosella on pieni varsa, niin ymmärtää hevosen elämää sitä kautta”*, terapeutti kuvaa konkreettisia esimerkkejä. (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009.)

Haastattelussa terapeutti kertoo, että talliympäristön terapeuttisuus perustuu moniaistikanavaisuuteen. *”Talliympäristö tarjoaa monella eri tasolla aistittavia ja koettavia asioita: tunnettavia, nähtäviä, kuultavia, haistettavia ja jopa maistettaviakin”*, terapeutti sanoo haastattelutilanteessa (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009). Talliympäristö on terapiassa käyvälle lapselle tai nuorelle konkreettinen. Siellä on asioita, jotka voit nähdä silmillä ja harjoitukset perustuvat terapiassa itse tekemiseen ja kokeamiseen. Terapeutti korostaa, että tallilla vallitsee tietty järjestys ja struktuuri, joka on aina samanlainen. Tavaroilla on omat paikkansa ja tietyt asiat toistuvat aina samanlaisina, kuten esimerkiksi hevosen hoitaminen ratsastuksen jälkeen. *”Tällainen selkeä järjestys ja struktuuri jäsentävät ihmistä”*, terapeutti mainitsee (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009). Talliympäristö on toiminnallinen. Siellä terapiassa käyvä pääsee itse tekemään asioita. Hevosen kanssa työskennellessä vallitsee ainutlaatuinen tunnelma. Hevonen herättää ihmisessä monenlaisia tunteita ihailusta ja jännityksestä aina pelkoon ja vaaraan saakka. (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009.)

Ryhmätyötoidot näkyvät ratsastusterapiatilanteissa, kun tehdään asioita pienryhmissä. ”Pitää osata odottaa omaa vuoroa esimerkiksi, kun laitetaan kypäriä”, terapeutti kertoo. (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009.) Ryhmätöitä ei tehdä niinkään ratsastuksen aikana, vaan ne korostuvat maasta käsin tehtävissä harjoituksissa, kuten esimerkiksi tallissa tehtävät harjoitukset. (Terapeutin haastattelu; videotallenne 2009.)

7.3 Mielenpitoita terapeutista ratsastuksesta

Koehenkilöiden mielenpito

Terapeutin ratsastusjakson päätteeksi pidimme tytöille ”lopetuskerran”, jolloin kyselimme tytöiltä palautetta ja mielenpitoita ratsastustunneista. Kerta pidettiin Haukkarannan koulun tiloissa. Mielenpitojen kyselyn lomassa katsoimme ratsastustunneilta kuvattua video- ja kuvamateriaalia. Kysyimme koehenkilöiltä, mikä ratsastuksessa on ollut mukavaa? Koehenkilöt kertoivat, että kaikki on ollut mukavaa. Huomasimme, että heille tuotti vaikeuksia eritellä mitään tiettyä toimintaa miellyttävämmäksi. Tarkentavia kysymyksiä esittäessämme nousi esille, että Kaisa oli tykännyt maastoratsastuksesta. Maastossa mukavaa oli erityisesti ollut metsä ja polut. Myös Saaraa oli miellyttänyt maastossa ratsastaminen ja tallityöt, siinä erityisesti hevosen hoitaminen. Molemmat koehenkilöt olivat tykänneet myös saadessaan itse ohjata hevosta ratsastustunnilla. Koehenkilöt eivät maininneet mitään epämiellyttäviä kokemuksia tallitöiden tekemisestä ja ratsastuksesta. Kysyimme koehenkilöiltä mielenpitoita hevosesta ja sen käytöksestä heitä kohtaan. Tähän molemmat koehenkilöt vastasivat: ”(Hevoset ovat olleet) ystävällisiä ja turvallisia” (Koehenkilöiden haastattelu 2009). He eivät olleet kokeneet hevosten kanssa toimiessa missään tilanteessa pelkoa. Koehenkilöt kokivat, että hevoset ovat ottaneet heidät hyvin vastaan. Kaisa kertoi kaikkien hevosten olevan yhtä ihania, mutta Saara mainitsee yhden hevosen suosikikseen. Ensimmäisen tallikokemuksen Kaisa muistelee mukavaksi. Häntä ei ollut tallille meneminen jännittänyt. Saara puolestaan ei muistanut kokemuksiaan ensimmäisestä tallikerrastaan. Koehenkilöt suhtautuivat positiivisesti meidän läsnäoloon tallilla. Heidän mielestään meidän ohjaukset olivat olleet mukavia. Joitakin tunneilla tehtäviä harjoituksia Saara oli kokenut vaikeaksi. Erityisesti Saara oli kokenut maastossa tehdyn rastiradan (liite 11) hankalaksi. Kaisan mielestä kaikki tehdyt harjoitukset olivat olleet helppoja. (Koehenkilöiden haastattelu 2009.)

Koehenkilöiden vanhempien mielipide

Koehenkilöiden vanhemmille laitettujen alkukyselyjen mielipiteet jätimme käsittelemättä, sillä toisen koehenkilön vanhemmilta emme saaneet vastausta. Kevään kyselyssä kysyimme vanhempien näkemystä siitä, onko terapeutin ratsastus tukenut heidän lapsensa sosiaalisia taitoja. Molemmat vanhemmat olivat sitä mieltä, että terapeutin ratsastuksesta on ollut hyötyä. Kaisan vanhemmat olivat havainneet lapsensa sosiaalisissa taidoissa tämän talven ratsastusjakson aikana muun muassa seuraavanlaisia muutoksia: *”Hän on puheliaampi ja reippaampi”*, *”Hän on vähemmän ujo enää nykyään”*, Kaisan vanhemmat kuvailevat (Vanhempien kysely 2009). Saaran vanhemmat olivat havainneet, että Saara on ollut tavallista puheliaampi ja näyttänyt tunteitaan enemmän (Vanhempien kysely 2009). Vanhempien mielipiteistä kävi ilmi, että heidän lapsensa olivat tykänneet tämän lukuvuoden terapeutin ratsastuksen tunteista. Myös molemmat vanhemmat kertoivat, että heidän lapsensa ovat puhuneet paljon ratsastustunneista kotona. *”Hänelle on tullut hyvä olo ratsastustunneista ja ne ovat tehneet hänet iloisemmaksi”*, Kaisan vanhemmat kommentoivat (Vanhempien kysely 2009). Saara oli kertonut vanhemmilleen, että tunneilla oli ollut mukava mennä esteroita ja sen semmoisia (Vanhempien kysely 2009). Voimme siis vanhempien mielipiteen huomioon ottaen todeta, että terapeutin ratsastus on sekä lapsia miellyttävä että hyödyttävä kuntoutusmuoto ajatellen heidän sosiaalisten taitojen tukemistaan. (Vanhempien kyselyt 2009.)

Terapeutin mielipide

Haastattelussa kysyimme terapeutilta, että miten tehokkaana kuntoutusmuotona hän pitää ratsastusterapiaa sosiaalisten taitojen tukijana? Terapeutti vastasi, että hän näkee terapeutin ratsastuksessa tehokkuutta ja hyötyä sosiaalisten taitojen tukemisessa. *”Jos mä ajattelen näitä kokemuksia ja tätä perustetta ja jos mä antasin kouluarvosanan, niin kaheksikko ois aika varma”*, terapeutti mainitsee (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009). Hyötyjä eivät hänen mielestään ole pelkästään hevosen kanssa käytävä vuorovaikutus vaan hän kertoi tärkeää olevan myös pienryhmäharjoitusten tekeminen. Vuorovaikutustaidot tulevat tallilla esille myös kohdatessa toisia lapsia ja nuoria sekä terapiatilanteissa. Ryhmässä lapsi voi nähdä toisten lasten reagoitua ja käyttäytymistä ja hän joutuu odottamaan vuoroaan. (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009.) Terapeutti toteaa, että ratsastusterapiaa ei hyödynnetä kovin usein sosiaalisten taitojen vahvistamisessa. Ratsastusterapiaa ei yleensä myönnetä pelkästään sosiaalisten taitojen tukemisen perusteella. (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009.)

Hyödynnettävyys on yleisempää sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa, erityisratsastuksessa ja vammaisratsastuksessa. Näistä kaksi viimeksi mainittua ovat harrastuspohjaisia. (Terapeutin haastattelu, videotallenne 2009.)

8 POHDINTA

Lukiessamme opinnäytetyön aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, havaitsimme, että ratsastusterapian merkitystä sosiaalisiin taitoihin ei juuri ole tutkittu. Esimerkiksi Tusan (2007) tutkimuksessa viitattiin ratsastusterapian merkityksestä sosiaalisiin taitoihin, mutta tutkimus painottui psykoterapian näkökulmaan. Suomalaisia tutkimuksia, jotka tarkastelisivat aihetta puhtaasti sosiaalisten taitojen näkökulmasta, emme löytäneet. Sen sijaan ratsastusterapian vaikuttavuutta motorisiin taitoihin on tutkittu jonkin verran.

8.1 Päätulokset ja niiden arviointi

Tutkimuksemme päätulos oli, että terapeutisesta ratsastuksesta on hyötyä tuettaessa kielihäiriöisen lapsen sosiaalisia taitoja. Molempien tutkimuksemme koehenkilöiden sosiaalisten taitojen havaittiin kehittyneen terapeutin ratsastusjakson aikana. Edistymistä havaittiin perustaitojen, kehittyneiden sosiaalisten taitojen ja tunnetaitojen osa-alueilla. Toisena päätuloksena oli, että hevonen sekä talliympäristö soveltuvat hyvin terapiakäyttöön. Hevosen luonne ja lukuisat ominaisuudet tekevät siitä itsestään jo terapeutin. Vuorovaikutushaluisen, ennakkoluulottoman, suvaitsevaisen ja uteliaan luonteensa ansiosta hevosesta hyötyvät kaiken ikäiset ja erilaista tukea tarvitsevat ihmiset. Talliympäristö tarjoaa monipuolisia aistikokemuksia ja järjestelmällisyyttä. Tallilla vallitseva selkeä järjestys antaa terapiassa käyvälle tietyn struktuurin, kuinka toimia. Toiminta on sen vuoksi johdonmukaista. Talliympäristön monet aistikokemukset tekevät terapiasta kokonaisuudessaan elämyksellisen. Kolmannen tutkimusongelman aineistosta yhteenvedona voimme todeta, että lapsi, hänen vanhempansa sekä terapeutti suhtautuvat myönteisesti terapeutin ratsastukseen. Koehenkilöt ilmaisivat pitävänsä ratsastuksesta ja kokivat tallilla käymisen kokonaisuudessaan mukavana. Vanhemmat ja terapeutti kokivat, että terapeutisesta ratsastuksesta on ollut hyötyä koehenkilöiden kohdalla.

8.2 Tulosten luotettavuus

Emme voi tehdä sellaista johtopäätöstä, että terapeutin ratsastus yksin olisi ollut vaikuttamassa koehenkilöiden sosiaalisissa taidoissa tapahtuneisiin muutoksiin. Viisi kuukautta kestänyt tutkimusjakso oli varsin lyhyt. Terapeutin ratsastuksen tunnit ovat olleet vain kerran viikossa yhdentoista kerran ajan. Jos koehenkilöiden terapeutin ratsastuksen tunnit olisivat jatkuneet esimerkiksi kokonaisen lukuvuoden, olisivat tulokset voineet olla luotettavampia. Tuloksiin on todennäköisesti vaikuttanut myönteisesti esimerkiksi se, että olemme tulleet koehenkilöiden kanssa hiljalleen tutummaksi ja näin heidän on ollut helpompi lähestyä meitä. Koehenkilöiden keskinäiseen vuorovaikutukseen lienee vaikuttanut myös se, että he eivät olleet keskenään kovin tuttuja ja heidän ikäeronsa oli suuri. Toinen koehenkilöistä oli murrosiässä, mikä on todennäköisesti tuonut omat haasteensa koehenkilön elämään. Koehenkilöiden elämässä on voinut olla muitakin normaaliin elämäntapaan liittyviä tapahtumia, jotka ovat voineet vaikuttaa tuloksiin. Tutkimuksesta saatua päätulosta emme voi yleistää, koska otos oli pieni - vain kaksi koehenkilöä.

Toisessa tutkimusongelmassa aineistona oli ainoastaan yhden terapeutin haastattelu. Tässä haastattelussa terapeutti vastasi kysymyksiin pelkästään omien kokemusten ja ammattitaitonsa perusteella. Tuloksissa näkyy ainoastaan yhden terapeutin näkökulma. Tämän ongelman tulosten luotettavuutta olisi lisännyt se, että olisimme haastatelleet useampia ratsastusterapeutteja ja koonneet tulokset kaikkien haastattelujen pohjalta.

Pohdimme myös mielipiteitä kartoittavan tutkimusongelman luotettavuutta. Voisimme olettaa, että emme saaneet välttämättä koehenkilöiden todellisia mielipiteitä kaikkiin kysymyksiimme. Koehenkilöiden mielipiteiden saaminen oli haasteellista, koska heidän kielellisten taitojen pulmat ja sosiaalisten taitojen rajallisuus vaikeutti heidän vastaamistaan. Kysymysten asettelu täytyi miettiä mahdollisimman yksinkertaiseksi. Usein jouduimme antamaan muutamia vastausvaihtoehtoja mielipiteiden saamiseksi.

8.3 Aineistonkeruumenetelmien arviointi

Tutkimuksemme tiedonkeruumenetelmät olivat mielestämme tutkimuksen kannalta

tarkoituksen mukaiset. Saimme aineistosta tutkimuksen kannalta oleelliset tiedot. Pidimme osallistuvaa havainnointia tehokkaana aineistonkeruumenetelmänä verrattuna tavanomaiseen havainnointiin. Osallistuminen toimintaan mahdollisti olemaan kontaktissa koehenkilöiden kanssa. Tämän vuoksi sosiaalisten taitojen havainnointi ja niissä tapahtuvien muutosten seuraaminen oli helpompaa, kuin jos olisimme havainnoineet terapeutin ratsastuksen toimintaa vain kentän laidalta. Videointi oli havainnoinnin tukena onnistunut valinta, koska se mahdollisuuden palata terapeutin ratsastuksen tunteihin myöhemmin. Toisaalta videointi oli haasteellista sosiaalisia taitoja havainnoidessa, koska ääni ei välttämättä kuulunut ja läheskään aina tutkimuksemme kannalta oleellisia tilanteita emme saaneet videolle. Kuvaaminen liikkeessä oli myös hankalaa. Video ja kuvamateriaalia kertyi terapeutin ratsastusjakson ajalta paljon, joten sen purkaminen oli aikaa vievää. Päiväkirjojen pitäminen oli hyvä valinta. Menetelmän luotettavuutta lisäsi se, että me molemmat kirjassimme havainnot omiin päiväkirjoihimme jokaisen terapiatunnin jälkeen. Teemahaastattelu oli hyvä menetelmä, koska haastattelutilanteessa oli mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä ja haastattelun videointi mahdollisti palaamisen haastattelutilanteeseen myöhemmin. Opettajille laitetuista kyselyistä saimme tarkoituksen mukaista aineistoa, sillä opettajat näkivät koehenkilöitä päivittäin ja osasivat kuvailla koehenkilöiden sosiaalisia taitoja asiantuntevasti. Sen sijaan aineiston kerääminen vanhemmilta postikyselyllä ei ollut täysin ongelmaton. Postikyselyssä emme voineet olla vanhempien kanssa suorassa vuorovaikutuksessa, minkä vuoksi vastaukset jäivät suhteellisen niukoiksi. Lisäksi vanhemmat ovat voineet tulkita kysymykset eri tavoin kuin olimme tarkoittaneet. Myös kyselyihin vastaamattomuus ja niiden karhuaminen aiheuttivat lisää vai-
vaa.

8.4 Opinnäytetyöprosessin arviointi

Opinnäytetyöprosessi oli kokonaisuudessaan antoisa ja mielenkiintoinen. Opinnäytetyömme aihe oli sopiva tulevaa ammattikuvaamme ajatellen. Opinnäytetyömme kautta pääsimme tutustumaan meille vieraampaan asiakasryhmään ja siihen, mitä haasteita kielihäiriö tuo lasten elämään. Saimme paljon tietoa terapeutin ratsastuksesta kuntoutusmuotona ja siitä, kuinka sillä voidaan tukea sosiaalisten taitojen pulmien tuomia haasteita. Käytännön työn kautta pääsimme näkemään ja kokemaan asioita, mitkä mahdollistavat teorian nivomisen käytäntöön. Konkreettinen työskentely koe-

henkilöiden kanssa antoi tilaisuuden tutustua tutkittavaan aiheeseen syvällisesti ja ihmisläheisesti. Saimme lisää kokemusta toiminnan ohjauksesta, mistä on hyötyä tulevassa työssämme. Lisäksi toinen opinnäytetyöntekijä sai kokemusta ja oppi uusia asioita hevosten kanssa toimimisesta. Opinnäytetyömme onnistui hyvin. Saimme kerättyä paljon erilaista aineistoa, jotka mahdollistivat vastausten saamisen laatimiimme tutkimusongelmiin. Saavutimme tavoitteemme, kun saimme selvitettyä terapeutin ratsastuksen merkitystä sosiaalisiin taitoihin. Miellyttävää oli havaita, että näinkin lyhyessä ajassa tapahtui positiivisia muutoksia koehenkilöiden sosiaalisissa taidoissa. Opinnäytetyömme on edennyt laatimamme aikataulun mukaisesti.

Myönteisten asioiden lisäksi opinnäytetyöprosessimme aikana tuli vastaan haasteita. Teoriatiedon vähyys ja aikaisemmin tehtyjen tutkimusten niukkuus aiheuttivat sen, että teoriaosuuden työstäminen oli haasteellista. Alusta alkaen meillä oli suunnitelmalla käydä seuraamassa Haukkarannan koulun oppilaiden terapeutin ratsastuksen tunteja. Aluksi mietimme, että kävisimme seuraamassa eri lasten terapiatunteja. Ongelmaksi nousi, kuinka tällöin voisimme nähdä mahdollisia muutoksia sosiaalisissa taidoissa, jos seuraisimme joka kerralla eri lasta. Havaitimme hyväksi, että päädyimme valikoimaan vai kaksi koehenkilöä, joiden kanssa toimimme koko jakson ajan. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta oli hyvä, että koehenkilöitä oli kaksi. Toisaalta kahden koehenkilön seuraaminen ei ollut helppoa. Jos koehenkilöitä olisi ollut vain yksi, olisi ollut helpompaa keskittyä syvällisemmin seuraamaan sosiaalisia taitoja ja niissä tapahtuvia muutoksia. Koimme, että tutkimuksen teettämä työmäärä kokonaisuudessaan oli todella kuormittava. Aineistoa kerättiin monelta eri taholta useaan eri otteeseen ja sitä oli runsaasti, joten sen analysointi oli haasteellista ja aikaa vievää. Terapeutin ratsastustuntien suunnitteleminen oli työlästä, koska tuntien sisältö oli tarkasti mietittävä juuri kyseisille koehenkilöille tarkoituksenmukaiseksi. Viikoittain käyminen tallilla oli myös sitovaa. Aikatauluja jouduimme myös muuttamaan, kun terapiatunnit peruuntuivat sairastumisten ja muiden syiden vuoksi. Emme voineet aina toteuttaa kaikkia suunnitelmia, koska täytyi ottaa huomioon hevosten silloinen vireystila. Vaikka opinnäytetyötä tehdessä olemmekin pysyneet hyvin laatimassamme aikataulussa, niin kevään työmäärä on ollut kuormittava. Suurin osa aineiston analysoinnista ja teoriaosuuden kirjoittamisesta on jäänyt itsestämme johtuen keväälle. Opinnäytetyön aiheuttavan työmäärän olisi voinut jakaa tasaisemmin eri ajankohdille. Aluksi suunnittelimme, että teemme vapaavalintaista harjoittelua Haukkarannan koulun oppilaskodissa ja olemalla mukana koehenkilöiden iltapäivätoiminnoissa. Tämä

olisi mahdollistanut koehenkilöiden havainnoinnin terapeuttisen ratsastuksen ulkopuolella. Kyseinen ajatus kariutui ajanpuutteen vuoksi ja myös siksi, että kumpikaan koehenkilöistä ei asu oppilaskodissa.

8.5 Hyödynnettävyys ja jatkotutkimus aiheet

Tutkimuksemme tulokset osoittavat, että terapeuttista ratsastusta kannattaa hyödyntää nykyistä enemmän myös sosiaalisten taitojen tukemisessa. Terapeutin haastattelusta kävi ilmi, että sosiaalisten taitojen tukeminen ei yleensä ole riittävä peruste ratsastusterapian myöntämiselle. Tutkimuksemme perusteella voitaisiin pohtia, että voisiko sosiaalisten taitojen pulmat yksistään riittää ratsastusterapian myöntämiseksi. Haukkarannan koulu voi hyödyntää tutkimustamme siten, että resurssien sallimissa rajoissa terapeuttista ratsastusta kannattaa hyödyntää yhä enemmän sosiaalisten taitojen kunnoutuksessa. Tutkimuksemme antaa lisää tietoa ratsastusterapeutille siitä, että terapeuttisella ratsastuksella voidaan lyhyenkin jakson aikana saada positiivisia tuloksia sosiaalisia taitoja tukiessa. Terapeutti voi hyödyntää hevosen ja talliympäristön terapeuttista merkitystä pienillä harjoitteilla.

Olemme tutkimusta tehdessämme huomanneet, että jotkin sosiaalisten taitojen muutokset ovat näkyneet ainoastaan terapeuttisen ratsastuksen tunneilla. Kaikki taidot eivät ole siis siirtyneet koehenkilöiden arkeen. Tämä herätti ajatuksen, että onko opettajien ja terapeutin välillä tarpeeksi vuoropuhelua. Kuinka hyvin opettajat ovat tietoisia oppilaidensa sosiaalisten taitojen kehittymisestä? Osaako opettaja vaatia oppilaalta sellaisia sosiaalisia taitoja, joiden sujumisesta on ollut näyttöä talliympäristössä? Jatkotutkimusaiheena voisi tarkastella sitä, kuinka ratsastusterapiassa opitut uudet sosiaaliset taidot voitaisiin saada siirtymään myös terapiatuntien ulkopuolelle. Jatkossa voisi tutkia myös, että onko tiedon siirtyminen oppilaan kanssa toimivien ammattilaisten välillä liian hidasta juuri kyseisen oppilaan sosiaalisissa taidoissa tapahtuvaan kehittymiseen nähden?

LÄHTEET

- Aro, T., Siiskonen, T. & Ahonen, T. 2007. Ymmärsinkö oikein? Kielelliset vaikeudet nuoruusiässä. Juva. WS Bookwell Oy. PS- kustannus.
- Ahonen, T., Siiskonen, T. & Aro, T. 2004. Sanat sekaisin? Kielelliset oppimisvaikeudet ja opetus kouluikässä. Juva. WS Bookwell Oy. PS- kustannus.
- Aro, Jenni. 2003. Hevonen- terapeutti ja työtoveri. Ratsastusterapeutin kokemuksia ratsastusterapiasta. Jyväskylä. Erityispedagogiikan pro gradu- tutkielma. Erityispedagogiikan laitos. Jyväskylän yliopisto.
- Baum, M. 1987. Hevonen vammaisen palveluksessa. Saksankielinen alkuteos Das Pferd im Dienst des Behinderten. Suomen Ratsastajainliitto. Helsinki.
- Csoti, M. 2001. Social Awareness Skills for Children. Jessica Kingsley Publishers. Jyväskylä University of Applied Sciences. Verkkokirja. Ebrary. Viitattu 20.1.2009. <http://site.ebrary.com/lib/jypoly/home.action>
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Gänge, M. 1994. Heilpädagogisches Reiten und Voltigieren. Ernst Reinhardt Verlag. München.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Vantaa. Tummavuoren Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki. Yliopistopaino.
- Jalovaara, E. 2005. Tunnetaidot tiedon rinnalle kasvatuksessa. Pilot-kustannus Oy.
- Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. PS-kustannus. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.
- Kamula, S. 2008 ja 2009. Päiväkirjamerkinnot. Terapeuttisen ratsastuksen tunnit.
- Koehenkilöiden haastattelu. 2009. Haastateltu 4.3.2009. Haukarannan koulu.
- Koehenkilön 1 (Kaisa) HOJKS. 2008. Viitattu 20.10.2008.
- Koehenkilön 2 (Saara) HOJKS. 2008. Viitattu 20.10.2008.
- Kokkala, H., Kulola, T. & Pohjalainen, K. 2000. Hevonen kuljettaa kuntoutumisen tielle. Kehittämisselvitys. Suomen kuntoutusliitto Ry.
- Kyselyt koehenkilöiden vanhemmille. 2008 ja 2009.
- Kyselyt koehenkilöiden opettajille. 2008 ja 2009.

Lahikainen, A. & Pirttilä-Backman, A-M. 1998. Sosiaalinen vuorovaikutus. Rauni Myllyniemen juhla- ja muistikirja. Keuruu. Otavan kirjapaino.

Lammi A. & Lindgren, M. Vammaisen ratsastaja. Suomen Ratsastajainliitto ry. Ulkomaisista teoksista koottu ja Suomen oloihin sovitettu teos.

Lanne, S. & Sironen, A. 2006. Ratsastus vammaisen terapiamuotona. Pori. Opinnäytetyö. Sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan koulutusohjelma. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Porin yksikkö.

Malm, Matero, Repo & Talvela 2004. Esteistä mahdollisuuksiin. Vammaistyön perusteet. Helsinki. WSOY.

Nieminen, M. 2009. Ratsastusterapeutin haastattelu. Haastateltu 13.2.2009. Haukkarannan koulu. Videotallenne.

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. PS-kustannus. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

Räihä, T. 2008 JA 2009. Päiväkirjamerkinnot. Terapeuttisen ratsastuksen tunnit. Siekkinen, J. & Silander, M. 1998. Sosiaaliset taidot ja koulukiusaaminen. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitos.

Sosiaalisten taitojen arviointitaulukot. 2008 ja 2009. Opettajien kyselyiden liite.

Suomen Ratsastusterapeutit ry 2005. Ratsastusterapia. Viitattu 3.3.2009. www.suomenratsastusterapeutit.net/terapia.html.

Terapeuttisen ratsastuksen tunnit. 2008 ja 2009. Videotallenteet.

Tusa, A. 2007. Hevonen tunteiden peilinä: Kognitiivisen psykoterapian viitekehys ratsastusterapiassa. Kognitiivisen psykoterapian verkkolehti 2007, 4, (2), 147–162. Kognitiivisen psykoterapian yhdistys.

Vaarula, S. 2006. Ratsastajan kunto-opas. Suomen Ratsastajainliitto ry. Helsinki. SLU Paino, Kopioniini.

Webber, T. 2006. Ratsastusleikkejä. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Perhemediat Oy.

LIITTEET

Liite 1. Lupa-anomus koehenkilöiden vanhemmille

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU

Jyväskylän ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysala
Lukuvuosi 2008- 2009

Jyväskylä 29.4.2008

LUPA-ANOMUS HAUKKARANNAN KOULUN LAPSEN VANHEMMILLE

Olemme kaksi Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK) opiskelijaa. Opinnäytetyössämme tutkimme terapeuttisen ratsastuksen merkitystä kielihäiriöisten lasten sosiaalsiin taitoihin. Tarkoituksenamme on osallistua lapsenne terapeuttisesta ratsastuksesta, joissa teemme havainnoiteja sekä nauhoittamme videomateriaalia ja otamme valokuvia terapeuttisesta ratsastuksesta. Lisäksi keskustelemme/haastattelemme lasta hänen kokemuksistaan terapeuttisesta ratsastuksesta. Toteutamme terapeuttisen ratsastuksen yhteistyössä fysio- ja ratsastusterapeutti Minna Niemisen kanssa. Terapeuttiset ratsastukset ajoittuvat aikavälille lokakuu 2008 – tammikuu 2009.

Teidän luvallanne lapsenne on mukana tutkimuksessa. Tutkimusten ja terapioiden aikana käytämme videointia, valokuvausta ja haastattelua.

Tutkimusaineisto kuvausmateriaaleineen käsitellään luottamuksellisesti. Kirjallisessa tuotoksessa ei esiinny lapsenne nimeä. Kuvausmateriaali on osa opinnäytetyötämme, ja se tukee ja havainnollistaa kirjallista tuotostamme. Teidän luvallanne teemme lyhyen videomateriaalin, jossa hyödynnämme terapiatuntien kuvausmateriaaleja.

Suoritamme opinnäytetyötä tehdessämme opintoihimme kuuluvaa vapaavalintaista harjoittelua aikavälillä syyskuu 2008- tammikuu 2009 Haukkarannan koululla. Teidän luvallanne voimme tehdä lapsenne kanssa yhteistyötä harjoittelumme aikana tutustuen heihin paremmin. Harjoittelusopimus tehdään meidän ja Haukkarannan koulun välille. Opiskelijoina meitä sitoo salassapitovelvollisuus.

Valmiin opinnäytetyön saatte postitettuna kotiin.

Ohjaajinamme toimivat Jyväskylän ammattikorkeakoulun lehtori Vesa Kuhanen ja Haukkarannan koulun fysioterapeutti Minna Nieminen.

Lapsestanne otettuja video- ja kuvamateriaaleja saa

käyttää ainoastaan opinnäytetyön esityksessä. Kyllä ____ Ei ____

Lapsestanne otettuja valokuvia saa käyttää ammatti-
lehdissä ja – julkaisuissa, mikäli päädyimme
julkaisemaan opinnäytetyön muualla. Kyllä ____ Ei ____
Pyydämme teitä palauttamaan lupa-anomuksen mahdollisimman pian. Viimeistään
23.5.2008 mennessä, kiitos.

Tarvittaessa annamme mielellämme lisätietoja opinnäytetyöstämme.

Myönteistä suhtautumista opinnäytetyöhömmme toivoen,

Susanna Kamula
044-2648988
Susanna.Kamula.Sso@jamk.fi

Tiina Kauhanen
040-7571340
Tiina.Kauhanen.Sso@jamk.fi

Vesa Kuhanen, opinnäytetyötä ohjaava lehtori
040 5263604

Liite 2. Lupa-anomus Haukkarannan koulun rehtorille

OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS / LUPA-ANOMUS

Olemme Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita. Pyydämme lupaa toteuttaa opinnäytetyötämme yhteisössänne.

Opinnäytetyön aihe/nimi

Ratsastusterapia sosiaalisten taitojen vahvistajana (nimi muokkautuu).

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tarkoituksenamme on tutkia ratsastusterapian vaikutusta kielihäiriöisen lapsen sosiaalisiin taitoihin.

Opinnäytetyön arvioitu valmistumisajankohta

Toukokuu 2009.

Opinnäytetyön tekijät sitoutuvat

Olemme sitoutuneet opiskelijoina salassapitoon. Opinnäytetyöhömmme ei tule näkyviin tunnistettavia tietoja lapsesta eikä perheestä. Valmiin opinnäytetyön lähetämme lasten koteihin.

Opinnäytetyön suunnitelma on hyväksytty

Ohjaava opettaja

Jyväskylän ammattikorkeakoulun lehtori Vesa Kuhanen

Opinnäytetyön yhteistyötaho

Haukkarannan Koulu

Hyväksyn opinnäytetyön tekemisen yhteisössämme ja sitoudumme (esim. ohjaamaan opinnäytetyön tekijää, avustamaan materiaalikuluisia)

Opinnäytetyön tekijät veloitetaan (esim. raportoimaan yhteistyötaholle)

En hyväksy opinnäytetyön tekemistä yhteisössämme, miksi

Tarvitaanko muita lupa-anomuksia ei kyllä, mitä

Paikka ja aika / .

Yhteistyötaho
Haukkarannan koulu

Ohjaava opettaja
Vesa Kuhanen

Paikka ja aika / .

Liite 3. Lupa-anomus Gledin islanninhevostallille

OPINNÄYTETYÖN YHTEISTYÖSOPIMUS / LUPA-ANOMUS

Olemme Jyväskylän ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan opiskelijoita. Pyydämme lupaa toteuttaa opinnäytetyötämme yhteisössänne.

Opinnäytetyön aihe/nimi

Ratsastusterapia sosiaalisten taitojen vahvistajana (nimi muokkautuu).

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet

Tarkoituksenamme on tutkia ratsastusterapian vaikutusta kielihäiriöisen lapsen sosiaalisiin taitoihin.

Opinnäytetyön arvioitu valmistumisajankohta

Toukokuu 2009.

Opinnäytetyön tekijät sitoutuvat

Olemme sitoutuneet opiskelijoina salassapitoon. Opinnäytetyöhömmme ei tule näkyviin tunnistettavia tietoja lapsesta eikä perheestä. Valmiin opinnäytetyön lähetämme lasten koteihin.

Opinnäytetyön suunnitelma on hyväksytty

Ohjaava opettaja

Jyväskylän ammattikorkeakoulun lehtori Vesa Kuhanen

Opinnäytetyön yhteistyötaho

Gledin islanninhevostalli

Hyväksyn opinnäytetyön tekemisen yhteisössämme ja sitoudumme (esim. ohjaamaan opinnäytetyön tekijää, avustamaan materiaalikuluisia)

Opinnäytetyön tekijät veloitetaan (esim. raportoimaan yhteistyötaholle)

En hyväksy opinnäytetyön tekemistä yhteisössämme, miksi

Tarvitaanko muita lupa-anomuksia ei kyllä, mitä

Paikka ja aika / .

Yhteistyötaho
Haukkarannan koulu

Ohjaava opettaja
Vesa Kuhanen

Paikka ja aika / .

Liite 4. Lisälupa-anomus koehenkilöiden vanhemmille

Jyväskylän ammattikorkeakoulu
 Sosiaali- ja terveystieteiden
 Lukuvuosi 2008- 2009

Jyväskylä 10.3.2009

LISÄLUPA-ANOMUS HAUKKARANNAN KOULUN LAPSEN VANHEMMILLE

Opinnäytetyömme on tullut siihen vaiheeseen, että ratsastustunnit ovat loppuneet ja pääsemme keskittymään kirjallisen osuuden työstämiseen. Pohtiessamme kirjallisen tuotoksen sisältöä yhdessä Minna Niemisen kanssa, heräsi ajatus, että olisi mukava liittää työhömmme myös valokuvia ratsastustunneilta. Tällöin työmme lukija voisi saada paremman käsityksen siitä, mitä ratsastustunneilla olemme tehneet.

Kaikki kuvat tulisivat olemaan sellaisia, joista lapsenne ei ole tunnistettavissa. Kuvista peitetään kasvot.

Vain teidän luvallanne, meidän on mahdollista käyttää valokuvia opinnäytetyömme kirjallisessa osuudessa.

Lapsestanne otettuja valokuvia saa käyttää opinnäytetyömme kirjallisessa tuotoksessa. Kyllä Ei

Myönteistä suhtautumista valokuvien käyttöön toivoen,

 Susanna Kamula
 044-2648988
 Susanna.Kamula.Sso@jamk.fi

 Tiina Räihä
 040-7571340
 Tiina.Raiha.Sso@jamk.fi

Pyydämme palauttamaan lupa-anomuksen täytettynä kirjeen mukana tullessa palautuskuoressa Haukkarannan koululle perjantaihin 20.3.2009 mennessä.

Liite 5. Kysely opettajille

Haastattelulomake opettajille – oppilaan sosiaaliset taidot

1. Miten kuvailisit (*oppilaan nimi*) sosiaalisia taitoja?

- Mitä vahvuuksia?
- Mitä tuentarpeita?

2. Miten kuvailisit (*oppilaan nimi*) vuorovaikutustaitoja?

- Suhteessa luokkatoveriin/aikuiseen
- Kontaktin ottaminen
- Kuunteleminen

3. Millaiset ovat mielestäsi (*oppilaan nimi*) ryhmätyötaidot?

- Ryhmään liittyminen
- Ryhmässä toimiminen(aktiivisuus)

4. Miten kuvailisit (*oppilaan nimi*) sosiaalisia tunnetaitoja?

- Tunnetilojen nimeäminen
- Tunteiden ilmaiseminen
- Empatiataidot

Kiitos vastauksista!!

Liite 6. Sosiaalisten taitojen arviointitaulukko

SOSIAALISTEN TAITOJEN ARVIOINTITÄULUKKO

Oppilas: _____

		Ei koskaan	Joskus	Usein	Erittäin usein
1.	Katsoo silmiin tervehdittäessä.				
2.	Pitää puhuessaan katsekontaktin.				
3.	Osaa aloittaa ja lopettaa juttelun toisten kanssa.				
4.	Osaa kuunnella toisia.				
5.	Osaa olla empaattinen.				
6.	On herkkä ymmärtämään toisten tunnetiloja.				
7.	Osaa ilmaista mielipiteensä(mitä haluaa tai ei halua).				
8.	Osaa ilmaista tunteensa.				
9.	Osaa pyytää apua tarvittaessa.				
10.	Osaa ottaa vastaan ohjeita.				
11.	Osaa odottaa omaa vuoroaan.				
12.	Kykenee liittymään ryhmään.				
13.	Ystävystyy helposti.				
14.	Auttaa toista tarvittaessa.				
15.	Pyytää anteeksi tarvittaessa.				
16.	Noudattaa yhteisiä sääntöjä.				
17.	Osaa vastaanottaa kritiikkiä.				
18.	Keskittyy annettuun tehtävään.				
19.	Osallistuu meneillään olevaan toimintaan oma-aloitteisesti.				
20.	On ystävällinen tovereita kohtaan.				
21.	On ystävällinen aikuisia kohtaan.				

Mukailtu lähteestä Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. PS-kustannus. Keuruu. Otavan Kirjapaino Oy.

Liite 8. Loppukysely koehenkilöiden vanhemmille

KYSELY VANHEMMILLE

1. Ovatko ratsastustunnit mielestänne tukeneet lapsenne sosiaalisia taitoja?

2. Onko lapsenne sosiaalisissa taidoissa näkynyt muutoksia tämän ratsastusjakson aikana? Jos on, mitä?

3. Mitä lapsenne on ollut mieltä tämän lukuvuoden ratsastustunneista? Onko hän puhunut niistä kotona? Jos on, mitä?

Palautus lupa-anomuksen kanssa palautuskuoressa Haukkarantaan 20.3.2009 mennessä, kiitos.

Liite 9. Ratsastusterapeutin teemahaastattelu

HAASTATTELU TERAPEUTILLE 13.2.2009

ALOITUS:

- Miten tehokkaana kuntoutusmuotona pidät ratsastusterapiaa sosiaalisten taitojen tukijana?
- Miten yleistä on, että ratsastusterapiaa hyödynnetään sosiaalisten taitojen vahvistajana?
- Miten ratsastusterapiaa voidaan hyödyntää sosiaalisten eri osa-alueilla? Esimerkiksi vuorovaikutustaidot, tunteenilmaisu, empatiakyky, ryhmätyötaidot ym.?

TALLIYMPÄRISTÖ:

- Mikä on talliympäristön merkitys, mitkä asiat tekevät talliympäristöstä terapeutin?

TERAPIAHEVONEN:

- Miksi juuri hevonen on hyvä terapiakäytössä?
- Mitä terapiassa vaadittavia ominaisuuksia hevosella on? Luonne? Käyttäytyminen?
- Miten hevonen suhtautuu asiakkaisiin?

TERAPEUTTI:

- Kuinka suuri rooli terapeutilla on ratsastusterapiassa?
- Mikä ratsastusterapiassa on helppoa ja mitä haasteita on suhteessa sosiaalisiin taitoihin?
- Millaisia menetelmiä ratsastusterapiassa voidaan käyttää, mitkä tukevat sosiaalisia taitoja?
- Mitä ominaisuuksia/luonteenpiirteitä ja osaamista terapeutilta vaaditaan?

LOPUKSI:

- Millainen merkitys ratsastusterapialla on juuri opinnäytetyömme kohdehenkilöiden kohdalla?
- Millaisia haasteita on kyseisten tyttöjen kohdalla ratsastusterapiassa?

Liite 10. Koehenkilöiden haastattelu

HAASTATTELU TYTÖILLE 4.3.2009

1. Mikä ratsastuksessa on ollut mukavaa?

2. Onko jotain, mikä ei ole ollut tallilla ja ratsastamisessa mukavaa?

3. Ovatko hevoset olleet kivoja?

- onko niitä ollut mukava ratsastaa ja hoitaa?
- miten hevoset ovat suhtautuneet teihin?
- miten ottaneet vastaan, millaisia ne hevoset on?
- onko joku pelottanut hevosessa tai sen kanssa ollessa? Pelottaako enää?
- mikä auttoi voittamaan pelon?

4. Miltä tuntui ensimmäisen kerran tulla tallille ja tehdä tallitöitä? Entäs nyt? Onko helpompi olla nyt hevosten kanssa? Rohkeampi olo itsellä?

5. Onko Minnan/ratsastusterapeutin ohjauksessa ollut mukava ratsastaa?

- onko ollut mukavaa/erilaista, kun me ollaan oltu mukana ratsastustunneilla?
- onko meidän ohjaukset olleet kivoja? mikä kivaa? mikä ei niin kivaa?

Liite 11. Terapeuttisen ratsastuksen tunti 18.11.2008

Tämä terapiatunti työskennellään yksilötyöskentelynä saman lapsen kanssa, kuin edellinen kerta. Tunti toteutetaan yksilötyöskentelynä.

Aloitus n. 5 minuuttia. Käydään yhdessä pieni kävelylenkki maastossa.

Toimintavaihe n.25 minuuttia, joka sisältää lopetusvaiheen.

Maastorastirata. Rakennamme radan tallin läheiseen maastoon. Maastossa on neljä rastia, jotka täytyy löytää pienien vihjeiden ja ohjeistuksen avulla. Rastilla on erilaisia tehtäviä ja ohjeistus seuraavalle rastille.

1. Rasti. Rastilta saa laatikon, jonka ottaa mukaansa hevosen selkään. Rastilla on ohjeistus, jossa on tarkoituksena kerätä kaikki esineet mukana olevaan laatikkoon, jotka löytyvät puunoksilta. Nämä johdattavat seuraavalle rastille.

2. Rasti. Tarkoituksena pujottaa kyseiset keppiin hevosen selästä käsin. Rastilla on ohjeistus seuraavalle rastille.

3. Rasti. Tällä rastilla harjoitellaan tunteiden nimeämistä. Eli lapsi laittaa silmät kiinni. Ohjaaja tekee jonkun äänen esimerkiksi soittamalla. Lapsen on tarkoitus nimetä, että mitä tunnetta tämä kyseinen ääni muistuttaa. Tehdään muutamia ääniä. Tältä rastilta on oheistus viimeiselle rastille.

4. Rasti. Tähän rastille on sisällytetty tunnin lopuksi tehtävät venytykset, jotka tehdään nyt maastossa. Sitten on tunnekorttien avulla kysely tunnin onnistumisesta ja omista sen hetkisistä tunteista.

Teema/tavoite: Tämän kerran tarkoituksena on rohkeus ja oman pelon voittaminen. Lisäksi on myös ohjeiden noudattaminen sekä tunteiden ilmaisu.

Mukailtu lähteestä: Gänge, M. 1994. Heilpädagogisches Reiten und Voltigieren. Ernst Reinhardt Verlag. München.(s. 62–64, 69)

Liite 12. Terapeuttisen ratsastuksen tunti 25.11.2008

Yksilötyöskentelyä toisen koehenkilön kanssa. Tunti toteutetaan maastossa.

TUNNIN RAKENNE

Aloitus: n. 5 minuuttia

Lähdetään ratsastamaan maastoon

Toimintavaihe: n. 20 minuuttia

Maastoon on laitettu eri paikkoihin 10 kartongista tehtyä sientä. Tarkoituksena on kerätä kaikki sienet.

Lopetusvaihe: n. 5 minuuttia

Venytykset tallin pihalla.

Teema/tavoite: Elämysratsastus lumisessa metsässä. Tutustuminen, vuorovaikutus ja kontaktin ottaminen.

Liite 13. Terapeuttisen ratsastuksen tunti 11.11.2008

Yksilötyöskentelyä toisen koehenkilön kanssa. Tunti toteutetaan ratsastuskentällä.

TUNNIN RAKENNE:

Aloitusta n. 5 minuuttia. Pieni maastolenkki, jossa tytöt olivat mukana kahdestaan.

Toimintavaihe n. 20 minuuttia.

Ensimmäinen harjoitus on viestirata. Radalle on rakennettu pujottelurata, joka on rakennettu pitkittäissuunnassa kenttään nähden. Radalla on neljä kohtaa, jotka pitää pujotella. Radan läpi on tarkoitus kuljettaa tavaroita, joita toinen tytöistä saa itse valita. Tavarat kuljetetaan hevosien selässä kentän toisessa päässä olevaan laatikkoon.

Toinen harjoitus: Kentällä on neljä pistettä, jokaisessa nurkassa. Jokaisella pisteellä on yksi tunnekortti. Tunnekortit ovat ilo, suru, hämmästyminen ja pelko. Ensin kierretään pisteet läpi, joissa lapsi saa miettiä, mitä tunnetta kyseinen kortti kuvastaa. Kun kaikki pisteet on käyty läpi, niin lapsi saa oman olonsa mukaan valita tunnepisteen, jonne haluaa ratsastaa. Sitten hän voi kertoa, miksi valitsi kyseisen pisteen.

Lopetusvaihe n. 5 minuuttia.

Lopuksi on pienimuotoinen venyttelytuokio, joka koostuu muutamasta venyttelyliikkeestä.

Teema/tavoite: tutustuminen, vuorovaikutus ja tunteenilmaisu

Mukailtu lähteestä:

Webber, T. 2006. Ratsastusleikkejä. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Perhemediat Oy.

Liite 14. Terapeuttisen ratsastuksen tunti 3.2.2009

Tunti toteutetaan molempien koehenkilöiden kanssa kentällä.

TUNNIN RAKENNE:

Aloitus: n 5 minuuttia

Pieni alkuverryttelylenkki maastossa.

Toimintavaihe: n. 20 minuuttia

Kentälle on laitettu pujottelurata ja palloja kentän laidalla olevan aidan päälle. Koehenkilöt ratsastavat pallojen luokse ja kuljettavat niitä. Eri pisteiden kohdalla he heittävät palloa ohjaajalle. Lopuksi heittävät palloa myös toisilleen.

Loppuvaihe: n. 5 minuuttia

Venyttely

Teema/tavoite: Yhdessä toimiminen ja rohkeus

Mukailtu lähteestä:

Webber, T. 2006. Ratsastusleikkejä. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Perhemediat Oy.